

ISBN 978-86-89095-00-5

Vajdasági Magyar
Akadémiai Tanács
Újvidék

Magyar Tudományosság
Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest

VAJDASÁGI MAGYAR
TUDÓSTALÁLKOZÓ
2012

Szabadka, 2012. április 21.

REZÜMÉKÖTET

2 0 1 2

VAJDASÁGI MAGYAR
TUDÓSTALÁLKOZÓ
2012

Szabadka, 2012. április 21.

REZÜMÉKÖTET

Kiadó:

A Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács

Újvidék, Mišić Vajda 1.

vmat@vmat.rs

<http://www.vmat.rs>

A kiadásért felel:

Berényi János

Szerkesztette:

Ispánovics Csapó Julianna

Műszaki szerkesztő:

Barna Csaba

Lektor és korrektor:

Ispánovics Csapó Julianna

CD-ROM kiadvány

Példányszám: 100

ISBN 978-86-89095-00-5

A kiadvány az MTA támogatásával készült.

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2012

Szabadka, 2012. április 21.

Szervezők:

Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács, Újvidék
MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, Budapest

Időpont:

2012. április 21.

Helyszín:

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Tudományos programbizottság:

Bence Erika
Berényi János
Csányi Erzsébet
Dékány Imre
Dujmovics Ferenc
Gábrity Molnár Irén
Györe Zoltán
Horváth Futó Hargita
Hózsa Éva
Ispánovics Csapó Julianna
Jeges Zoltán
Kastori Rudolf
Kocsis Károly
Papp Árpád
Péntek János
Tarnóczy Mariann
Várady Tibor
Vincze István

Szervezőbizottság:

Bence Erika
Berényi János
Csányi Erzsébet
Gábrity Molnár Irén
Horváth Futó Hargita
Hózsa Éva
Ispánovics Csapó Julianna
Papp Árpád
Takács Márta
Tarnóczy Mariann

PROGRAM

P R O G R A M

10:00–10:10 MEGNYITÓ

■ **PLENÁRIS ELŐADÁSOK**

- 10:10–10:30 **Kocsis Károly:**
Az MTA MAGYAR TUDOMÁNYOSSÁG KÜLFÖLDÖN ELNÖKI BIZOTTSÁGA
TEVÉKENYSÉGÉNEK ISMERTETÉSE
- 10:30–10:50 **Benyhe Sándor:**
TUDOMÁNYMETRIA: A TELJESÍTMÉNY MÉRÉSE AZ ÉLET-
ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNY TERÜLETEIN
- 10:50–11:10 **Rudas Imre:**
TUDOMÁNY HATÁROK NÉLKÜL. AZ ÓBUDAI EGYETEM
SZEREPVÁLLALÁSA A HATÁRON ÁTÍVELŐ TUDOMÁNYOS EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN
A MŰSZAKI TUDOMÁNYOK ÉS AZ ALKALMAZOTT
TERMÉSZETTUDOMÁNYOK TERÜLETÉN
- 11:10–11:30 **Pauk János:**
A CEREAL RESEARCH COMMUNICATIONS IMPAKT FAKTOROS TUDOMÁNYOS
FOLYÓIRATTAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK KIADÓKNAK ÉS PUBLIKÁLÓKNAK
- 11:30–11:50 **Lengyel László:**
A CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF LIFE SCIENCES NEVŰ FOLYÓIRAT BEINDÍTÁSA
- 11:50–12:10 **Bence Erika:**
LÁTHATATLAN VÁLTOZATOK: VAJDASÁGI MAGYAR TUDOMÁNYOS ÉS MŰVÉSZETI
DISKURZUSOK A LÉTÜNK FOLYÓIRAT NÉGY ÉVTIZEDE TÜKRÉBEN
- 12:10–12:30 **Takács Márta:**
AZ MNT TUDOMÁNYÜGYI ÉS FELSŐOKTATÁSI STRATÉGIÁJÁNAK ALAPJAI
- 12:30–13:30 Állófogadás
- 13:30–17:30 TUDOMÁNY, MÓDSZER, ARGUMENTÁCIÓ (Szekcióülések)

■ **HUMÁN TUDOMÁNYOK ÉS MŰVÉSZETEK**

Elnöklők: Rajsli Ilona, Molnár Csikós László, Pásztor Kicsi Mária

- 13:30–13:45 **Rajsli Ilona:**
NYELVI KONTAKTUSOK A HELYNÉVADÁSBAN
(Egy helynévtár feldolgozásának lehetőségei)
- 13:45–14:00 **Molnár Csikós László:**
AZ ANALÓGIA SZEREPE A SZINKRON NYELVI JELENSÉGEKBEN
- 14:00–14:15 **Pásztor Kicsi Mária:**
A SPONTÁN BESZÉDTŐL AZ INTERNETES NYELVHASZNÁLATIG
- 14:15–14:30 **Kovács Rácz Eleonóra:**
KISEBBSÉGI NYELVJÁRÁSI ATTITŰD ÉS IDENTITÁSTUDAT
- 14:30–14:45 **Vukov Raffai Éva:**
HOGYAN BESZÉLNEK A GYEREKEK VAJDASÁGBAN, MIÉRT, ÉS MIT TEGYÜNK?
- 14:45–15:00 **Törteli Telek Márta:**
NYELVI VÁLTOZÓK A VAJDASÁGI MAGYAR NYELVI PRODUKCIÓBAN
ÉS PERCEPCIÓBAN
- 15:00–15:30 Kávészünet

Elnöklők: Bence Erika, Horváth Futó Hargita, Hózsza Éva

- 15:30–15:45 **Bence Erika:**
A VÁR BE- ÉS VISSZAVÉTELE
(A történelmi múlt elbeszélésének stratégiái)

P R O G R A M

- 15:45–16:00 **Horváth Futó Hargita:**
GION NÁNDOR MOTÍVUMVILÁGA ÉS A MOTÍVUMOK VISSZAVEZETÉSE
- 16:00–16:15 **Hózsza Éva:**
KOSZTOLÁNYI-KÖZEGBEN (Kosztolányi-recepciók között)
- 16:15–16:30 **Utasi Csilla:**
A PRÉDIKÁTORI HIVATÁSTUDAT HELTAI GÁSPÁR SZÁZ FABULÁJÁBAN
- 16:30–16:45 **Csányi Erzsébet:**
MANZÁRD-NYELV DANILO KIŠ MANZÁRDJÁBAN
- 16:45–17:00 **Novák Anikó:**
VALÓS ÉS IMAGINÁRIUS KOLLEKCIÓK POÉTIKÁJA
(Tolnai Ottó imaginárius múzeuma)
- 17:00–17:15 **Szerda Zsófia:**
TEST ÉS MOZDULAT
- 17:15–17:30 **Utasi Anikó:**
„AZ ÚGY VOLT...”
(Janikovszky Éva gyermekmonológjairól)
- 17:30–17:45 **Samu János Vilmos:**
A HANG TESTE / A TEST HANGJA
- 17:45–18:00 **Danyi Magdolna:**
TUDOMÁNY, MÓDSZER, ARGUMENTÁCIÓ

■ **TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK**

Elnöklők: Papp Árpád, Hódi Sándor, Péics Hajnalka

- 13:30–13:45 **Papp Árpád:**
QUO VADIS, VAJDASÁGI NÉPRAJZ?
- 13:45–14:00 **Raffai Judit:**
MIT TUDUNK TÖRTÉNETEINKRŐL?
(A történetmondás jellemzői a vajdasági folklorisztikai kutatások tükrében)
- 14:00–14:15 **Hódi Sándor:**
TUDÁSVAGYON – TUDOMÁNPOLITIKA
(Szempontok egy nemzeti tudásstratégia kidolgozásához)
- 14:15–14:30 **Grabovac Beáta:**
A VONZÁS TÖRVÉNYEI
(Szerelmi attitűdök a vajdasági fiatalok körében)
- 14:30–14:45 **Ispánovics Csapó Julianna:**
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK A JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRODALOM
BIBLIOGRÁFIAI FÜZETEIBEN (1990–2000)
- 14:45–15:00 **Huszár Elvira:**
A KODÁLY-MÓDSZER HITOKTATÁSON BELÜLI ALKALMAZÁSÁNAK
EGY LEHETŐSÉGE
- 15:00–15:30 Kávészünet

Elnöklők: Raffai Judit, Huszár Elvira, Szlávity Ágnes

- 15:30–15:45 **Szlávity Ágnes:**
A KARRIERLEHETŐSÉGEK HATÁSA A DOLGOZÓK ELÉGEDETTSÉGÉRE
- 15:45–16:00 **Tóthné Glemba Klára:**
A BÁNÁTI FIATALOK HELYZET- ÉS JÖVŐKÉPE AZ EZREDFORDULÓ UTÁN
- 16:00–16:15 **Major Gyöngyi:**
A JÖVŐTEREMTÉS FELELŐSSÉGE

P R O G R A M

- 16:15–16:30 **Badis Róbert:**
VEGYES HÁZASSÁGOK A VAJDASÁGI MAGYAR NÉPESSÉG KÖRÉBEN
A 21. SZÁZAD ELEJÉN
- 16:30–16:45 **Bilicki Mónika:**
A MULTIKULTURÁLIS SZEMLÉLETMÓDÚ NEVELÉS LEHETSÉGES OPCIOI
ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAI VAJDASÁGBAN
- 16:45–17:00 **Péics Hajnalka, Rožnjik Andrea:**
A VIZSGA ELŐTTI KÖTELEZETTSÉGEK RENDSZERÉNEK BEVEZETÉSE
MATEMATIKÁBÓL A SZABADKAI ÉPÍTŐMÉRNÖKI KARON DOKIMOLÓGIAI
SZEMPONTBÓL
- 17:00–17:15 **Major Lenke:**
A KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM HATÁSAINAK ATTITÜDVIZSGÁLATA
ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN
- 17:15–17:30 **Máté Emese:**
EGY-SÉG TUDATUNK

■ **TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYOK**

Elnöklők: Vincze István, Barak Ottó, Czékus Géza

- 13:30–13:45 **Vincze István:**
SPEKTROFOTOMETRIAI MÓDSZEREK A FEDÉSI KETTŐSCSILLAGOK KUTATÁSÁBAN
- 13:45–14:00 **Sefcsich György:**
ADALÉKOK A GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS NÉHÁNY ELVI KÉRDÉSÉHEZ
- 14:00–14:15 **Takács Márta, Tóthné Laufer Edit:**
A LÁGY SZÁMÍTÁSI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA KOCKÁZATKEZELŐ
MODELLEKBEN
- 14:15–14:30 **Lendák Imre:**
SMART GRID ÉS GRÁFELMÉLET
- 14:30–14:45 **Barak Ottó:**
A SZÍVFREKVENCIA VÁLTOZÉKONYSÁGA A SPORTOLÓK KÖRÉBEN
- 14:45–15:00 **Czékus Géza:**
A FÜLKAGYLÓ MORFOLÓGIAI ÉS KVANTITATÍV TULAJDONSÁGAI
KÉT SZABADKAI MINTÁBAN
- 15:00–15:30 Kávészünet

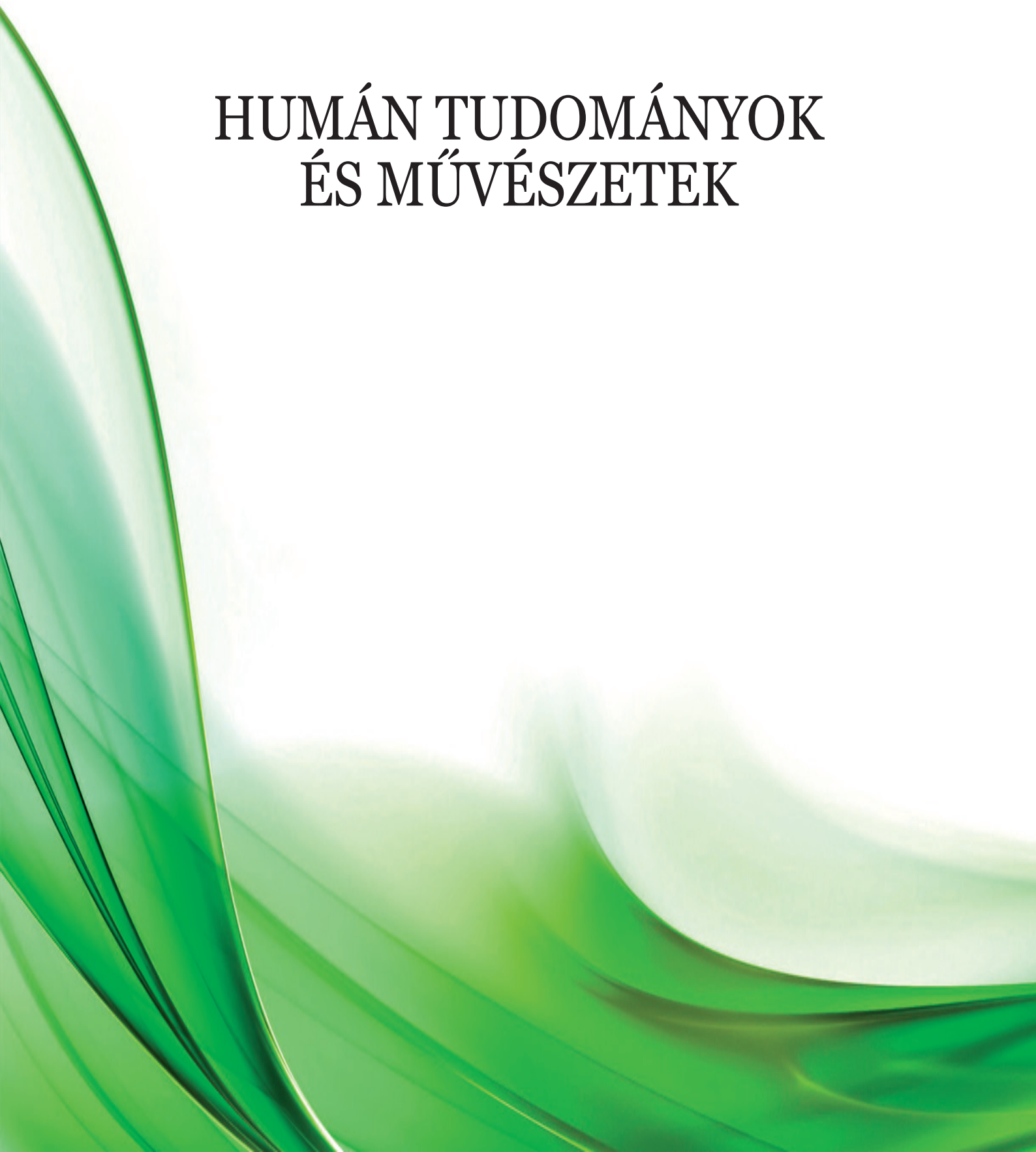
Elnöklők: Gaudényi Tivadar, Fábián Gyula, Könyves Tibor

- 15:30–15:45 **Gaudényi Tivadar, Čalić Jelena, Milošević V. Marko,
Štrbac Dragoljub, Milivojević Milovan:**
A PANNON-ALFÖLD SZERBIAI RÉSZÉNEK DEFINIÁLÁSA
- 15:45–16:00 **Fábián Gyula, Budinski Ljubomir:**
A PALICSI-TÓ LÉTFENNTARTÓ ÁRAMLATAI
- 16:00–16:15 **Putarich Ivánszky Veronika:**
A VAJDASÁGI TISZA-TÉR VÍZKÉSZLETE
- 16:15–16:30 **Lengyel László, Berényi János, Könyves Tibor, Muhi B. Béla:**
A TANYÁK FENNTARTHATÓ GAZDÁLKODÁSA
- 16:30–16:45 **Könyves Tibor, Lengyel László:**
AZ ÖKOLÓGIAI SZEMLÉLETŰ ÁLLATTARTÁS JELENE ÉS JÖVŐJE A VAJDASÁGBAN
- 16:45–17:00 **Muhi B. Béla:**
A TURIZMUS MINT ALTERNATÍV JÖVEDELEMSZERZÉSI LEHETŐSÉG
VAJDASÁG TANYAVILÁGÁBAN

P R O G R A M

- 17:00–17:15 **Pósa Mihály:**
A NEM STABILIZÁLT VÍZMOLEKULÁK ÉS A HIDROFÓB TULAJDONSÁG
- 17:15–17:30 **Bozsó József, Rajíc Aleksandar:**
A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA LEHETŐSÉGE A NAGYBECSKEREKI MŰSZAKI
SZAKFŐISKOLÁN
- 17:30–17:45 **Nagy Imre:**
AZ EU-S TÁMOGATÁSOK HATÁSA VAJDASÁG REGIONÁLIS ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSÉRE
- 18:00 A KONFERENCIA LEZÁRÁSA

HUMÁN TUDOMÁNYOK ÉS MŰVÉSZETEK

NYELVI KONTAKTUSOK A HELYNÉVADÁSBAN (Egy helynévtár feldolgozásának lehetőségei)*

■
Rajzli Ilona

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

A referátumban arra keressük a választ, hogy egy nyelvi korpusz – esetünkben a bánáti népi helynevek anyaga – milyen kutatási lehetőségeket, módszereket kínál; hogyan lehet több szempontú, multidiszciplináris megközelítésben feldolgozni.

1. Térnyelvészeti megközelítésben a regionális köznyelvi és a nyelvjárási jelleg vizsgálható. Bánát esetében a nagyobb nyelvjárási jelenségnyalábok: ö-zés, hangzónyúlás, diftongálás stb.; a lexikában erőteljes interdialektális hatás tapasztalható, amit idegen nyelvi hatás (főként a szláv) is ötvöz. Az alaki változatok (pl. Bega~Böge~Bëga~Bige~Bege) a nyelvi megvalósulás gazdagságát mutatják. A népetimológia (pl. Inkáris) és az onomatopoezis (pl. Zsebengő) jelenléte kifejezett.

2. Kronolingvisztikai szempontok. A szinkronia és a diakronia nem feloldhatatlan ellentétként, hanem egymást kiegészítő kutatási szempontként fogható fel. A bánáti helynévgyűjtés évtizedekkel ezelőtt készült, így a prezentált névanyag már nagyrészt történeti értékű, számos archaikus névalakot tartalmaz; a kiegészítő, pótgyűjtések ugyanakkor a szinkron képet mutatják, ami elősegíti azt, hogy diakron sorokat tudjunk képezni; pl. Borgyos~Borgyas~Borjas.

A néprajzi és nyelvészeti értelemben vett reliktumok sora bontakozik ki a névanyagból.

3. Szociolingvisztikai szempont. A névadó, névalkotó ember egyénisége, attitűdje mindvégig fontos vizsgálati szempont. A motivált és motiválatlan lexémák aránya jól mutatja az előbbieket előnyét. A névanyag a nyelvi kontaktológia gazdag forrása lehet: a szinkron (pl. szláv, román, német, bolgár stb.) nyelvi érintkezésen túl a máig továbbélő török névelemek (pl. Bosztán, Aracs) is kutathatók a korpuszban.

Kiemelendő az antropológiai nyelvészeti megközelítés fontossága, valamint a helytörténet, a gazdaságtörténet területén jól alkalmazható adatok értéke.

Kulcsszavak: nyelvészet, helynévadás, multidiszciplináris kutatás, nyelvi kontaktus.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészkarának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában* című, 178017 számú projektuma keretében készült.

AZ ANALÓGIA SZEREPE A SZINKRON NYELVI JELENSÉGEKBEN

Molnár Csikós László

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

Az analógia olyan ismeretelméleti fogalom, amely a dolgok közötti hasonlóságot, illetve a viszonyoknak egy vagy több pontban való hasonlóságát fejezi ki. Az analógia jelen van a filozófiában, a jogtudományban, a teológiában stb. A nyelvtudományban az analógia elsősorban az egynemű szóalakok rokonságában fedezhető fel. Analóg egymással például minden második személy vagy minden középfok. A beszélőnek az az öntudatlan törekvése is az analógia megnyilvánulásának számít, hogy az egyjelentésű alakoknak morfológiai jelei is egyenlők legyenek. Az analógia hatására került sor a nyelv története során például arra, hogy egyes ikes igealakok hatására (pl. eszel, iszol) azt mondjuk, hogy teszel, hozol, noha voltaképpen az lenne szabályos iktelen forma, hogy tessz, hozsz (mint ahogy látsz, értesz). Továbbá a rokon képzettartalmat hordozó szerkezetek a képzetársítás szabályai szerint hatással lehetnek egymásra. Ha ez a hatás a külső formában is megnyilatkozik, akkor analógiás mondatszerkesztéssel van dolgunk. A tanulmány arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy az analógia nemcsak régi, már lezárult nyelvi folyamatokban jut kifejezésre, hanem szinkron, tehát mai, folyamatban levőkben is. A kérdés tanulmányozása során arra is választ kaphatunk, hogy miben hasonlítanak az analógiát mutató mai jelenségek a régiekre, és miben térnek el tőlük.

Kulcsszavak: nyelvészet, analógia, egynemű szóalakok, szinkron nyelvi jelenségek.

A SPONTÁN BESZÉDTŐL AZ INTERNETES NYELVHASZNÁLATIG*

■
Pásztor Kicsi Mária

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

Ma már nem számít újdonságnak az a tény, hogy az írott és beszélt nyelv szerkezeti és egyéb ismérvei különböznek egymástól. A XX. század utolsó két évtizedében folyó intenzív szocio- és pszicholingvisztikai, illetve élőnyelvi kutatások rendre megerősítették Saussure és Chomsky azon meglátását, hogy a nyelv aktuális használatát (parole vagy performancia) és annak igen tág jelenséggörét meg kell különböztetnünk a nyelv rendszertani (ideális és absztrakt) ismérveitől (langue), illetve a nyelvet beszélők azon képességétől (kompetencia), hogy a nyelv rendszerével összhangban levő, grammatikailag helyes mondatokat hozzanak létre. Az aktuális nyelvhasználat, a beszédprodukciónál ugyanis számos olyan mondat (megnyilatkozás) is keletkezhet, amely különböző szituációs, pszichológiai és/vagy társadalmi okok miatt eltér a rendszertani szabályszerűségekből leszűrt normától, illetve az általa helyesnek tekintett szerkezeti mintáktól, képletektől. Az ezredvégi kutatások egyik legfőbb jellemzője pedig a korábbiakhoz képest elsősorban az, hogy a performanciát nem rekesztik ki kutatási területükről, sőt sok esetben éppen a szabályoktól való eltérések révén közelítik meg a beszédprodukciónál mélyszerkezetében működő rejtett mechanizmusokat, vagy a társadalomban párhuzamosan létező kódok és nyelvváltozatok kialakulásának és fejlődésének törvényszerűségeit (l. Deme László, Wacha Imre, Terestyéni Tamás, Kontra Miklós, Pléh Csaba, Gósy Mária, Markó Alexandra stb. különböző aspektusú kutatásait).

A világháló elterjedése viszont a kommunikáció és a nyelvhasználat még újabb változatait hozta létre, amelyek immár az írott és a beszélt nyelv sajátos ötvözeteként funkcionálnak (pl. e-mail, fórumok, chat, olvasói kommentárok, közösségi oldalak stb.). A nyelvészeti szakirodalomban egyelőre még nem található ennek az átmeneti kategóriának egységes jelölője, sőt gyakran ugyanazon nyelvészek is más-más szakkifejezéssel jelölik: pl. másodlagos írásbeliség/írva csevegés stb. (Balázs Géza); írott beszélt nyelv (Bódi Zoltán); virtuális írásbeliség (Érsok Nikoletta Ágnes) stb. A terminológiai eltérések ellenére is világossá válik, hogy itt egy úgyszólván teljesen új nyelvváltozatról van szó, amelynek lényege az, hogy a virtuális térben írásban terjed, de a spontán beszéd jellegzetességei érvényesülnek benne.

Felszólalásomban ezen jelenségek vajdasági vonatkozásait szeretném megvilágítani.

Kulcsszavak: nyelvészet, performancia, spontán beszéd, internetes nyelvhasználat, Vajdaság.

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészkarának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában* című, 178017 számú projektuma keretében készült.

KISEBBSÉGI NYELVJÁRÁSI ATTITÚD ÉS IDENTITÁSTUDAT

■
Kovács Rác Eleonóra

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

A tanulmány a nyelvjárással szemben kialakult nyelvi attitúd apropójaként született. A nyelvjárásokkal szemben támasztott attitúd fontos kutatási területe az európai szociolingvisztikának, és további lényeges pontja az anyanyelvi tanterveknek, mind kisebbségi, mind többségi helyzetben. A kutatások indítéka a nyelvhasználatra alapozó nyelvi gyakorlat. Köztudott, hogy a világon mintegy 200–300 állam létezik, lakosaik viszont 4000–5000 nyelvet beszélnek. Ez azzal magyarázható, hogy az egyes nyelvek sztenderd változatai mellett nagyszámú dialektus él, amelyet az élőnyelvi kommunikációban alkalmazunk.

A nyelvjárásokkal szemben a közelmúltig negatív attitúd élt a magyarországi és az országhatáron kívül élő magyar nyelvű művelők körében, mivel azt a kommunizmus ideje alatt a magyar nyelvterületen az alacsonyabb néprétegnek vélt paraszti társadalom nyelvének tulajdonították. A kommunizmus eltűnésével azonban felmerült az a nyelvhasználati tény, hogy a magyar nyelv sztenderd változata szinte csak a nyelvűvelők tudatában él, a valós nyelvhasználat pedig bőven tartalmaz a nyelvjárásokból, a szlengből és egyéb nyelvi rétegekből származó elemeket, amelyhez a kisebbségben élő magyarok esetében kontaktushatás is társul. Kitekintetünk az európai demokráciákra, és azt tapasztaltuk, hogy a nyelvjárás kérdése fontos területe és szempontja a kutatásoknak, valamint az anyanyelvi programoknak. Megemlíthetjük többek között a svájci német vagy a németországi bajor példát is. A svájci németek körében a nyelvjárás magas presztízse azt eredményezi, hogy a beszélők csupán az idegenekkel hajlandók irodalmi nyelven kommunikálni, a mindennapokban, a médiában, az általános iskolai oktatás kezdeti szakaszában többnyire a nyelvjárást részesítik előnyben. Az utóbbira visszatérve a következő helyzettel találkozunk: az általános iskola első osztályában a tanulók anyanyelvjárásukon kezdenek el írni és olvasni, és csak az általános iskola 8. osztályára írja elő a tanterv az irodalmi nyelv és a köznyelv valamint a nyelvjárás azonos szintű ismeretét. Ugyanígy a németországi bajor kisiskolások is nyelvjárásuk segítségével ismerkednek az iskolai tananyaggal.

Az európai demokráciákban a nyelvjárások identitásmegőrző szerepét már régen felismerték. Magyar nyelvterületen azonban csupán a közelmúltban került sor ilyen irányú kutatásra. Többek között Deme László nevéhez fűződik az a nyelvészek körében szállóigévé vált megállapítás, mely szerint sem a nyelvjárások, sem pedig a nyelv egyéb nyelvváltozatai nem helytelenek. Deme hangsúlyozza továbbá, hogy az a helytelen nyelvváltozat, amely nem illik az adott kommunikációs szituációhoz, azaz akadályozza a kommunikáció sikerességét. Az a nyelvi forma számít helytelennek, amelyet semmilyen beszédhelyzetben nem mondanánk ki. Ilyen nyelvi alakulatok a magyart idegen nyelvként tanulók körében fordulnak elő gyakran.

A tanulmány a vajdasági általános iskolák 5. és 8. osztályos tanulói körében a nyelvjárással kapcsolatos attitúdvizsgálat főbb szempontjait és kérdéseit mutatja be. Az általános iskolások nyelvjárás attitúdjának feltárására az eddigiekben nem került sor a Vajdaságban. A kutatást azért tartottuk fontosnak, mert köztudottan nyelvjárásdomináns magyar anyanyelvű beszélőkkel találkozunk az általános iskolások körében. A vernakuláris anyanyelvváltozat pozitív megítélése és az identitástudat pedig szoros kapcsolatban áll egymással.

Kulcsszavak: szociolingvisztika, nyelvjárás, attitúd, identitástudat, általános iskola, kisebbség, Vajdaság.

HOGYAN BESZÉLNEK A GYEREKEK VAJDASÁGBAN, MIÉRT, ÉS MIT TEGYÜNK?

■
Vukov Raffai Éva

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

■

Munkámban az általános iskolás korosztály szóbeli nyelvhasználatának jellemvonásait vizsgáltam, azt, hogyan beszélnek a vajdasági magyarok, melyik életszakaszban hogyan alakul ki az a nyelvhasználati jellegzetesség, amelyre számosan felfigyelnek, amelyet szóvá tesznek és bírálják is. Hogy ez az áttekintés minél hitelesebb legyen, Vajdaság három, a vajdasági magyarok szempontjából meghatározó fontosságú településéről, Magyarkanizsáról, Szabadkáról és Újvidékről vett mintavétellel készült.

Kutatásomban sikerült azonos és eltérő korú, azonos és eltérő lakhelyű gyerekek azonos referenciával bíró beszédprodukciónak egymás mellé helyezni. Első hallásra talán egyhangú vállalkozásnak tűnik nyolcvan, azonos képsor alapján kialakított történet, lejegyzett beszédprodukciónak vizsgálata, az viszont a nyelv és az ember diadala, hogy nincs közöttük két egyforma szöveg. A szövegek lehetővé teszik, hogy megfigyeljük, mitől egyéni egy szóbeli nyelvi megnyilvánulás, mi jellemzi a különböző korosztályok és nemek szövegeit, befolyásolja-e a nyelvi jellegzetességet a szülők társadalmi helyzete, milyen viszonyban áll egymással a kreatív felépítésű szöveg és a nyelvi hiánnyal küszködő, milyen stratégiákat alkalmaznak a beszélők egy-egy helyzet kifejezéséhez. Mindezeket a kérdéseket érintettem munkámban, egyesekre megkíséreltem választ is adni.

A vizsgálat kiterjed a szövegek nyújtotta nyelvi anyag különböző nyelvi szintjeinek, a mondatalkotásnak, az alaktani jellegzetességeknek, a szókincsnek, a szövegformáló elemeknek a vizsgálatára. Emellett a munka kitér a verbális kommunikációs zavarokat okozó jelenségek elemzésére (interferenciajelenségek, szerkezeti tükrözés, nyelvi hiány).

A helyzetfeltárást egy nyelvtervezési stratégia kidolgozásának kell követnie. Ennek a stratégiának kulcsfontosságú mozzanata a nyelvészeti kutatások eredményeinek az oktatásban történő érvényesítése, valamint annak mérlegelése, hogy a régióra jellemző nyelvi jegyek közül melyek azok, amelyek nem nehezítik és gátolják a kommunikációt, és melyek azok, amelyekre a sikeresebb nyelvi kommunikációs készség kialakításának az érdekében fokozottan oda kell figyelniük.

Kulcsszavak: nyelvészet, nyelvhasználat, beszédprodukciónak, általános iskola, nyelvi és társadalmi tényezők, nyelvi tervezés.

NYELVI VÁLTOZÓK A VAJDASÁGI MAGYAR NYELVI PRODUKCIÓBAN ÉS PERCEPCIÓBAN

■
Törteli Telek Márta

Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola, Magyarkanizsa – Martonos

■

A Kárpát-medencében a magyar nyelv az indoeurópai nyelvekkel érintkezik. Így a határon túli (Magyarországon kívüli) kétnyelvű beszélőközösségekben a magyar nyelv kontaktusváltozatait beszélik, melyek a két- vagy többnyelvű környezet hatását mutatják. Ez a tény a nyelvi variabilitás bizonyítéka. Vagyis a magyar nyelvnek több regionális változata van, így többközpontú (plucentrikus) nyelv.

A magyar és más nyelvek kontaktusváltozatainak néhány szembeszökő sajátossága a túláltalánosítás, az egyszerűsítés, a túlhelyesbítés vagy hiperkorrekció, a hiperpurizmus, a normatúlteljesítés, valamint a nyelvi lapszus és a nyelvi hiány. A nyelvi érintkezés következményeként direkt kölcsönszók, tükörszavak, tükörki-fejezések, hibrid kölcsönszavak és tükörjelentések keletkeznek.

Kutatási problémánk a nyelvi érintkezésnek sokkal kevésbé kimutatható hatásai. Ilyenek például az ún. gyakorisági eltérések; amikor (rendszerint a másodnyelv hatására) a kétnyelvű beszélők statisztikailag gyakrabban (vagy ritkábban) használnak bizonyos nyelvi elemeket (változatokat), mint egynyelvű társaik. A nyelvi változó (Labov nyomán) olyan nyelvi egység, amelynek megvalósulási formája van; ezek a változó változatai. A változó változatainak előfordulása nyelvi és/vagy társadalmi tényezőktől függ.

A Kárpát-medencében hét ország (Ausztria, Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia, Szlovénia és Magyarország) magyar beszélőközösségeinél kérdőíves módszerrel felmérés készült a magyar nyelv állapotáról egynyelvűségi és különböző kétnyelvűségi helyzetekben, vagyis Magyarországon és a határon túli országokban. A nyelvhasználati szokásokat a következő nyelvi változók kapcsán vizsgálták: analitizálódás, szórend, redundáns névmások, kicsinyítő képzők, hasonlítás, feminizálás, többes szám használata, helynevek ragja. Az egyetemes változók változatainak preferálásában jelentkező különbségek feltárására a valószínűleg, hogy, a -nök/-nők, a kell, legyen, a -ban/-ba, a -ba/-ban és a -t végű igék nyelvi változókra adtak példamondatokat.

Kulcsszavak: *nyelvészet, kétnyelvűség, nyelvi változók, variabilitás, kontaktusváltozat, komparatistikai módszer.*

A VÁR BE- ÉS VISSZAVÉTELE (A történelmi múlt elbeszélésének stratégiái)*

■
Bence Erika

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

A dolgozat a történelmi múlt elbeszélés-lehetőségeinek, azaz a történelmi narratíva konstruktív összetevőinek a műfajtörténeti kutatásába nyújt betekintést a magyar irodalom alakulástörténetének a perspektívájából. Azt vizsgálja, hogy miként írhatók le a történelmi elbeszélést konstruáló tényezők egy hagyományos értelemben vett és egy új szempontú műfajdiskurzus értelmében.

A hagyományos értelemben vett műfajkonstituáló elemek közül a sorsfordító (a nemzet sorsát megváltoztató) történelmi esemény megjelenítésének tartalmait és komponenseit emeli ki, amikor az igen gyakori várbevétel és -visszavétel elbeszélésének változatait vizsgálja a magyar késő barokk regény jelenségeitől a legújabb magyar irodalomban megnyilvánuló történelmi fikciós prózaváltozatokig.

Kulcsszavak: magyar irodalom, műfajtörténet, történelmi narratíva, hagyományos történelemelbeszélés, mai értelemben vett történelemelbeszélés, a vár be- és visszavétele, magyar késő barokk, XIX. századi történelmi regény, jelenkori történelmi fikciós próza.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészkarának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában* című, 178017 számú projektuma keretében készült.

GION NÁNDOR MOTÍVUMVILÁGA ÉS A MOTÍVUMOK VISSZAVEZETÉSE

Horváth Futó Hargita

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

A Gion-próza motívumait vizsgáló tanulmány azoknak a motivikusan visszatérő elemeknek a jelentésrétegeit fedi fel, amelyekkel eddig nem vagy alig foglalkozott a recepció. A vizsgált motívumok sokrétű jelentésének feltárása négy fölrendelt fogalom köré csoportosítva történik: testrészek (kéz, ujj, öngyilkosság/gyilkosság előtti és utáni arc), természeti motívumok (nap, fény), tárgyak, jelenségek (sírkő, sírhant, jóslás), a kivonulás helyei és eszközei (tenger, sziget, hajó).

Kulcsszavak: magyar irodalom, Gion Nándor, motívumvilág, testrészek, természeti motívumok, tárgyak, jelenségek, a kivonulás helyei.

KOSZTOLÁNYI-KÖZEGBEN (Kosztolányi-recepciók között)*

■
Hózsá Éva

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

■

Az elmúlt két évben egyetlen író neve sem hangzott el annyiszor, mint Kosztolányié. A szerző az elmúlt évek szabadkai vonatkozású kutatásai kapcsán közelíti meg a magyarországi és a vajdasági Kosztolányi-recepció eltéréseit, valamint a recepciók találkozásának lehetőségeit. Az előadás részint forráskutatásokra, részint komparatiztikai vizsgálatokra hivatkozik, körüljárja azokat a problémákat és kapcsolatformálódásokat, amelyekből 2011 végére egy kötetnyi tanulmánya is összeállt. A kutatás azonban folytatódik, hiszen a magyarországi kritikai kiadás munkálatai, valamint az újabb műfordítások megjelenése további munkára ösztönöznek. Az előadás kitér a további lehetséges vizsgálatok irányaira, az intertextuális mozgásokra, a szülőhely kultuszteremtő törekvéseinek hozadékára és néhány manapság aktuális interdiszciplináris szempontra. A vizsgálatok konkrét szövegekre is összpontosítanak, az újraolvasás ugyanis új interpretáció(k)ra készlet.

Kulcsszavak: magyar irodalom recepció, szülőhely, kultuszteremtés,
komparatív megértés, forráskutatás, intertextualitás, interdiszciplinaritás,
folyamatszerűség, Kosztolányi Dezső.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *A magyar nyelv a többnyelvű Vajdaságban, a korszerű európai régiómodellben* című, III 47013-as számú projektuma keretében készült.

A PRÉDIKÁTORI HIVATÁSTUDAT HELTAI GÁSPÁR SZÁZ FABULÁJÁBAN

■
Utasi Csilla

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

Heltai Gáspár 1566-os *Száz fabula* című mesegyűjteményében az ezópusi fabula hagyományának megfelelően a cselekmény morális magyarázatát a gyakran postillává szélesülő *Értelmek*ben adja. Az erkölcsi tanulságok nagy részében befogadóit egyfelől az Istentől számukra kijelölt hivatalban való megmaradásra inti, másfelől a bűnösöket megsemmisítő isteni igazságszolgáltatásra hívja fel a figyelmet. Luther 1529-ben fogalmazta újra a három rendről szóló középkori tanítást. Evangélikus prédikátorok sokasága különböző műfajú munkákban népszerűsítette az aktualizált elméletet. A prédikátornak a hittételek és a morális alapelvek megtanításán túl historiával is illett foglalkoznia. A szerző dolgozatában a prédikátori hivatás magatartásmintáit jelöli ki Heltai Gáspár fabuláskönyvének *Értelmeiben*.

Kulcsszavak: magyar irodalom, ezópusi állatmese, morális magyarázat,
prédikátori hivatás, a három rendről szóló tanítás, történetteológiai magyarázat,
Heltai Gáspár.

MANZÁRD-NYELV DANILO KIŠ MANZÁRDJÁBAN*

■
Csányi Erzsébet

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

Danilo Kiš *Manzárd* c. kisregénye 1962-ben a délszláv farmernadrágos prózakánonba illeszkedve hordozza már címében is e jellegzetes életérzés legfontosabb ismertetőjegyét, a különleges térérzékenységet. E regények bolyongás-toposza, tértapasztalata az elvagyódást, az útrakelést, az élettér kijelölését alapvető ontológiai kérdésként veti fel az élet kezdetén álló fiatal hősök megragadásában.

Danilo Kiš hősei a csillagok közelsége miatt laknak manzárdlakásban. A manzárd beépített tetőtérben elhelyezkedő szoba vagy lakás, ahol a térhatások dinamikáját a két, különböző hajlású síkkal épített tetőforma biztosítja, a tető törésvonala enyhébb és meredekebb lejtésével játékba hozza a belső teret. A manzárd azonban a szegénység és nyomor szinonimája is, ezért tükrözi a jeans-hősök szociális peremfigurákhoz hasonló habitusát is.

A cím a lázadás, szabadság, mozgás, labirintus, lebegés kérdéseit egy sajátos konfliktusképlet sűrítménnyeként mutatja fel, s határozza meg azt a látószöveget, amely – konkrét és absztrakt értelemben is – döntővé válik a hősök valóságelsajátításában.

A kutatás a délszláv és a vajdasági magyar jeans-próza térorientációs vizsgálatainak sorába illeszkedik.

Kulcsszavak: magyar irodalom, beat-paradigma, délszláv farmernadrágos próza, vajdasági magyar jeans-próza, tértoposz, manzárd, Danilo Kiš.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészkarának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában* című, 178017 számú projektuma keretében készült.

VALÓS ÉS IMAGINÁRIUS KOLLEKCIÓK POÉTIKÁJA (Tolnai Ottó imaginárius múzeuma)

■
Novák Anikó

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola,
Modern Magyar Irodalom Alprogram

■

Korunkban a múzeumok hihetetlen elszaporodásának lehetünk tanúi. Az emlékezés, a kultúra e kitüntetett terében a fölösleges, régi tárgyak kiemelt fontosságúvá válnak. A múzeum Boris Groys szerint a szemétdombon keletkezett. Hasonló gondolatokat fogalmaz meg Sebők Zoltán, aki szerint a kapitalizmusban a szemét sem pusztán szemét, hanem múzeumi körülmények között értékes kincssé válik. A hely hitelesíti tehát a bekerülő tárgyakat, a múzeum aurája teszi lehetővé a szemét megdicsőülését.

A múzeumi tárgyak folyamatosan újabb tárgyak felé nyitnak. A műtárgyak bővülő gyűjteménye, a köztük lévő bonyolult kapcsolódási pontok bemutatása lehetetlen feladatok elé állítja az építészeket. A Musée à Croissance Illimitée, avagy a végtelen, növekvő múzeum avantgárd ihletettséggű terve sohasem valósulhatott meg. A New York-i Guggenheim Múzeum csak szellemében követi Le Corbusier végtelen spirálszerkezetét, de a valóságban csak szimbolizálja az egyre növekvő, táguló művészetet, nem testesíti meg azt.

Tolnai Ottó műveiben is egy hasonló végtelen múzeum álmával szembesülünk. A szerző André Malraux képzeletbeli múzeuma nyomán alkotja meg saját imaginárius múzeumát, amely e dolgozat vizsgálatának középpontjában áll.

Kulcsszavak: magyar irodalom, Tolnai Ottó, képzeletbeli múzeum, imaginárius múzeum, kollekción.

TEST ÉS MOZDULAT

Szerda Zsófia

Pécsi Tudományegyetem, Irodalomtudományi Doktori Iskola

Témavezető: Dr. Thomka Beáta, egyetemi tanár

Kutatásom témája Tolnai Ottó drámáinak színpadi manifesztálódása. Jelen dolgozat a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház *A kisinyovi rózsza* c. előadásának mozgásvilágát elemzi P. Müller Péter *Test és teatralitás* című könyvére támaszkodva.

A vizsgálódás történeti távlatba helyezi a mozgás jellemzőit, funkcióit, a színészi testhasználatot a versadaptációban, amely Urbán András és Tolnai Ottó közös alkotásaként jött létre. Felveti mindazokat a szempontokat, amelyeket Merleau-Ponty testfenomenológiája és Bertolt Brecht színészhasználatára vont be a színházi jelnyelv világába.

A kérdésirányok horizontját az összevető vizsgálat is tágítja, mivel adott a Kosztolányi Színház másik darabjával, a *Brecht – The Hardcore Machine*-nal való szembeállítás, a mozgásvilág és a testhasználat szempontjából.

Kulcsszavak: magyar irodalom, mozgás, *A kisinyovi rózsza*, Tolnai Ottó, Bertolt Brecht, színházi testhasználat, Kosztolányi Dezső Színház, Szabadka.

„AZ ÚGY VOLT...” (Janikovszky Éva gyermekmonológjairól)

■
Utasi Anikó

Óvóképző Szakfőiskola, Újvidék

A dolgozat Janikovszky Éva gyermekekhez íródott műveivel foglalkozik. Az író nő mindig egy adott korosztályt megszólító képeskönyvei világsikert arattak (pl. ha én FELNŐTT volnék, Kire ütött ez a gyerek?), mintegy harmincöt nyelvre fordították le őket, többek között szerbre is. A dolgozat arra is választ szeretne kapni, hogy ennek ellenére a szélesebb szerb olvasóközönség számára miért ismeretlen szinte teljesen Janikovszky Éva neve.

Kulcsszavak: magyar irodalom, gyermekmonológ, képeskönyv, kamaszirodalom, Janikovszky Éva.

A HANG TESTE / A TEST HANGJA*

Samu János Vilmos

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Az előadás a költői nyelv fonikus vetületének vizsgálatát tűzi ki célul Ladik Katalin művészi habitusa, opusa kapcsán. Elsősorban azokra a jelenségekre kíván koncentrálni, amelyeknél a szöveg szupraszegmentális jegyeiben ragadható meg a poétikai gyújtópont, illetve amelyek jelentésszerkezete a szemantika föllazítását, a tiszta hang felé való kimozdulást tűzi ki célul, vagy az olvasat ilyen következményeket tárhat föl. A vizsgálódásnak egy a hangot, a tiszta hangzóságot érintő elméletet is körvonalaznia kell, amihez a posztstrukturalista (irodalom)elmélet, a dekonstrukció filozófiája, Gilles Deleuze elmélete(i), továbbá az újabb szubjektumelméletek jelentik a kiindulást.

Kulcsszavak: irodalomelmélet, költői nyelv, hang, szubjektum, test, nyelv, Ladik Katalin.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *A magyar nyelv a többnyelvű Vajdaságban, a korszerű európai régiómodellben* című, III 47013-as számú projektuma keretében készült.

TUDOMÁNY, MÓDSZER, ARGUMENTÁCIÓ

■
Danyi Magdolna

nyugalmazott egyetemi tanár, Palics

■

Tudományos célkitűzésem az irodalmi szövegek, legtöbbször költői szövegek, versek és egész költészetek ellenőrizhető, tudományos módszerrel történő elemzése, meghatározónak tartott poétikai jellemzőik és szerkezetük leírása, jelentésértelmezése és értékelése. Külön foglalkoztat egy adott egyéni költői nyelv szövegnyelvészeti és retorikai elemzése, meghatározónak tartott szöveggrammatikai és retorikai-stilisztikai megszervezettségének a leírása és értelmezése. Fiatalkori strukturalista tanulmányaim után Petőfi S. János professzor szövegelmélete segített átgondolni, milyen követelményekkel szembesülve, milyen módszertani felépítéssel alapozható meg egy irodalmi szövegelmélet, mely lehetővé teszi a költői nyelv és a költészet tudományos megközelítését.

Minden költői szöveg nyitott konstrukció számtalan kötődéssel alkotója irodalmi, tudati-gondolati és közvetlenül empirikus világához, s e kötődések mind részt vesznek a költői nyelv alakulásában. A jellemzőnek látott textuális konstrukciókat és a nyelvi-szemantikai megformáltságot tehát mindig dinamikus jellegükben értelmezem. Akkor is, amikor egy-egy vers komplex elemzése a célom, vagy egy költő költői nyelvének a leírása, s akkor is, amikor a költői nyelv egy grammatikai alakzatát, pl. a hiányos mondatok jellemzőit, vizsgálom. Külön kutatói kérdéskört jelent számomra az egy adott költői nyelvre jellemző retorikai alakzatok számbavétele, értelmezésük a retorikai alakzatelmélet kritériumai és magyarázatai alapján. Mind e kérdéskörök együttes vagy külön-külön történő vizsgálata hozzásegít egy adott költői stílus vagy stílusirányzat értelmezéséhez, másrészt az olvasók irodalom- és költészetértésének hatékony fejlesztéséhez is!

A magyar tudományos retorikai szakirodalom és stílus kutatás az elmúlt másfél évtizedben hatalmas fejlődést és gazdagodást mutat fel, gondolok itt külön Szathmári István budapesti professzor tanulmányaira és a Stíluskutató csoport megszervezésére, a megjelent nagyszámú stilisztikai és retorikai tanulmánykötet-re és az általa szerkesztett nagyformátumú és teljes értékű *Alakzatlexikonra*! Magam is az ő tanítványaként egy funkcionális stílus- és retorikai alakzatvizsgálat szempontjait követem, miszerint, idézem őt, „Az alakzat (...) egyszerre szerkezet (forma) és művelet (funkcionálás).” A költői nyelv grammatikai és retorikai alakzatainak vizsgálatakor szem előtt kell tartani azt is, hogy a vizsgált nyelvi szerkezet mindig egy költői kommunikációban létrehozott és jelentéshez jutó közlés, mely tehát pragmatikai struktúra is, és e szempontból is értelmezni kell.

Dolgozatomban a Fenyvesi Ottó posztmodern költészetében jelentéshez jutó, költői létszemléletét árnyaló, minősítő vallásos toponímiát tekintem át, a vallásos tudat és istenhit fogalmainak, a keresztény kultúrkör toposzainak költői nyelvi megjelenési formáit értelmezem komplex szövegnyelvészeti megközelítéssel.

Kulcsszavak: magyar irodalom, egyéni költői nyelv, elemzés, szövegnyelvészet, retorika, stilisztika, posztmodern, Fenyvesi Ottó.

TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK

The page features a large, abstract graphic design on the left side. It consists of several overlapping, curved, translucent green shapes that resemble flowing liquid or organic forms. The colors range from a vibrant, saturated green to a lighter, almost white-green, creating a sense of depth and movement. The background is a plain, light cream color, which makes the green graphic stand out prominently.

QUO VADIS, VAJDASÁGI NÉPRAJZ?

■
Papp Árpád

Városi Múzeum, Szabadka

■

Az előadás az elmúlt húsz év vajdasági magyar néprajzi kutatásait helyezi tágabb kontextusba: párhuzamba állítja az azonos időben Vajdaságban élő más etnikumok néprajzi kutatásával, az anyaországi, illetve az anyaországot övező magyarok lakta területek néprajzi kutatásával, majd a publikációs lehetőségek bizonyos sajátosságait összegzi. Külön kérdésként kezeli a „nemzetközi” és a „nemzeti” kutatások és publikációk problematikáját, és azok identitásérzésben betöltött szerepét, jelentőségét vizsgálja egyetlen bináris oppozíció megalkotásával: impact factor vagy regionális öntudat?

Kulcsszavak: *határon túli néprajz, vajdasági néprajz, összegzés és távlatok, identitás, hungarológia, impact factor.*

MIT TUDUNK TÖRTÉNETEINKRŐL? (A történetmondás jellemzői a vajdasági folklorisztikai kutatások tükrében)

■
Raffai Judit

Városi Múzeum, Szabadka
■

A szóbeli történetmondás emberi sajátosság. Egy olyan hagyományozódott cselekvési forma, amely verbális és non-verbális jelek segítségével narratívumokat hoz létre, hogy azokat közvetítse a közössége számára. Minden kornak és közösségnek megvannak a történetei. Ezek előadása vagy elhallgatása egy jól körülírható viselkedési forma keretein belül történik meg, amelynek mentén narratív stratégiák alakulnak ki. Az elmúlt 150 év vajdasági magyar folklorisztikai kutatásai lehetővé teszik, hogy a térség történetmondói és -hallgatói magatartását, annak változását megvizsgáljuk.

Az előadás a vajdasági magyarok szóbeli narratív viselkedési formáit, területeit és technikáit kívánja körüljárni, közben a bevezetőben kitér a történetmondás kutatásának nemzetközi és magyar előzményeire, a témát érintő vajdasági magyar folklorisztikai kutatásokra. Ezt követően a vajdasági adatok alapján az epikus műfajok (népmese, monda, igaztörténet, kisépikai prózaműfajok) szerint rendezve ismerteti az idevonatkozó anyagot, azok kontextusait, majd megpróbálja vázolni példákon keresztül a történetmondás funkcióit, az itteni történetmondó ember (homo narrans) típusát, részletesen kitérve azokra a technikákra, amelyek a jó előadót jellemzik.

Kulcsszavak: folklorisztika, történetmondás, narratológia, narratív stratégia, mesemondás, egyéniségkutatás, homo narrans, mesemondó, mesemondási technikák, vajdasági folklorisztika.

TUDÁSVAGYON – TUDOMÁNYPOLITIKA

(Szempontok egy nemzeti tudásstratégia kidolgozásához)

■
Hódi Sándor

Széchenyi István Stratégiakutató Társaság, Ada

■

Évtizedek óta a magyar szürkeállomány teljesítményeiről folytatott vitáktól hangos a közbeszéd. A valóságban a tudományra és a fejlesztésre fordított támogatás évről-évre csökken, a tudás hasznosítása mélyrepülésben van. A jövő szempontjából a nemzet létszámának drámai csökkenése mellett a tudásvagyon elherdálása az, ami az elmúlt húsz év politikájának a legnagyobb mulasztása.

Ma már közhelynek számít, hogy a gazdaság legfontosabb hajtóereje a széleskörű tudás és műveltség. Sokan azzal áztatják magunkat, hogy a globalizálódó világ az egyes országok, térségek gazdasági kiegyenlítődésével jár együtt, vagyis csak ki kell várunk, és a sorsunk mintegy magától jobbra fordul. Nos, a jövőt illetően aligha van ennél súlyosabb félreértés. A globalizálódó világban a nemzeti gazdaságok csakugyan a nemzetközi kapcsolatokba ágyazódnak, ezek a kapcsolatok azonban nem a szolidaritáson alapszanak, hanem haszonelvűek, érdek- és eredményvezéreltek. Ennek a haszonelvűségnek a mértéke évről-évre fokozódik, és az éleződő versenyben valamely ország (nemzet) gazdasági fejlettsége egyre nagyobb mértékben a szürkeállomány felhasználásának a függvényében alakul.

A Magyarország vagy Szerbia méretű országoknak sokkal inkább szükségük van a valamilyen versenyelőnyt jelentő tudásra szert tenni, mint a nagyoknak. A tudás fontosságára való hivatkozás egyelőre üres szlogen maradt, nem követte érdemi cselekvés sem Szerbiában, sem Magyarországon. Hiányzik a hosszú távú tudománypolitikai koncepció, kirívóan alacsony az alapkutatásokra és fejlesztésekre szánt ráfordítás, rendkívül alacsony a vállalati részvétel és a magántőke bevonása a kutatásba, az oktatásban csökkent a színvonal és a minőség, alacsony a PhD végzősök száma, és a bolognai folyamat BA szakaszának kezeletlen hátrányai miatt néhány év múlva várhatóan jelentősen csökken a kiválóan képzettek száma...

A szürkeállományáról híres Magyarország az összesített innovációs mutató (Summary Innovation Index) alapján a 32 európai ország között a huszonnegyedik, az EU-25 tagállam között a huszonegyedik helyen áll! Miközben fél Európa megpróbálja korrigálni a jelzett mulasztásokat, beleértve a bolognai folyamat hibáit és hiányosságait, térségünkben nincs valós szándék a nyilvánvaló hibák korrigálására. Ez az, amin sürgősen változtatni kell. Ki kell dolgozni a nemzeti tudásstratégiát, és azon belül meghatározni egy hosszú távú tudománypolitikát. A szerző ennek a stratégiának az alapelveit járja körül tanulmányában. A társadalomban, nemzetben meglévő és potenciális tudásvagyon maradéktalanul a javunkra kell fordítani, amit úgy érhetünk el, hogy a meglévő tudásvagyon hatékony felhasználására törekszünk, miközben a tudományos erőforrás utánpótlását folyamatosan növeljük.

Kulcsszavak: tudománypolitika, tudásstratégia, tudásvagyon, szürkeállomány, magyar nemzet.

A VONZÁS TÖRVÉNYEI (Szerelmi attitűdök a vajdasági fiatalok körében)*

■
Grabovac Beáta

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

■

A dolgozat elméleti része a pszichológia modern szerelem-elméleteit hasonlítja össze. Az érzelmi működés tematikája hosszú időn át mellőzött területnek számított a pszichológiában. Az elmúlt két évtizedben viszont egyfajta affektív forradalomnak vagyunk a tanúi, az érzelmek kutatása újabb és újabb területeket hódít meg, beleértve a pszicholingvisztikát és a kognitív áramlathoz tartozó tudósok egy részét is, legalább az érdeklődésüket felkeltve. A dolgozat célja, hogy elemezze a Vajdaságban élő fiatalok szerelmi attitűdjeit és megállapítsa, vajon Susan és Clyde Hendrick szerelmi attitűd-skáláját használva vajon milyen szabályszerűségeket és különbségeket állapíthatunk meg területünkre nézve.

Kulcsszavak: pszichológia, szerelem, érzelmek, szerelmi attitűd-skála, fiatalok, Vajdaság.

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *A magyar nyelv a többnyelvű Vajdaságban, a korszerű európai régiómodellben* című, III 47013-as számú projektuma keretében készült.

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK A JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRODALOM BIBLIOGRÁFIAI FÜZETEIBEN (1990–2000)*

■
Ispánovics Csapó Julianna

Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

■

Irodalmunk szakbibliográfiája a magyar bibliográfiai hagyománnyal összhangban egy tágabb értelemben vett irodalomfogalommal operál. Ebből eredően az irodalom elméleti, történeti, intézményi, szervezeti mibenlétét, alakulását tárgyaló publikációk adatai mellett a könyvkiadással, sajtóval, nyelvtudománnyal, oktatással, folklórral, művelődéstörténettel, színházzal, filmmel, rádióval és televízióval foglalkozó közlemények elérhetőségét is jegyzi. A bibliográfiai korpusz művelődéstörténeti anyaga az 1971-es tárgyévtől jelenik meg rendszeresen, önálló fejezetbe szerkesztve. Eleinte lassú, majd a nyolcvanas évek második felétől intenzív, robbanásszerű gyarapodás tapasztalható a művelődéstörténeti kutatások fellendülésével egyenes arányban. Kutatásunk célkitűzése jellemezni a vonatkozó időszak művelődéstörténeti bibliográfiai korpuszát.

Kulcsszavak: *szakbibliográfia, magyar irodalom, művelődéstörténet.*

---

* A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészkarának a Szerb Köztársaság Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma által támogatott, *Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában* című, 178017 számú projektuma keretében készült.

A KODÁLY-MÓDSZER EGY LEHETSÉGES ALKALMAZÁSA A HITOKTATÁSBAN

■
Huszár Elvira

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

■

A hitoktatáson belüli zenei nevelésnek nincs tradíciója, ezért időszerűnek tartom a téma feldolgozását és alkalmazását egy világszerte elismert módszer segítségével. Legyen jelen az éneklés a hitoktatás óráin is, hiszen énekelni öröm, nemessé teszi a lelket, s ettől az örömtől nem szabad megfosztani a gyermeket. Az éneklés fokozza az imádság erejét, növeli az Isten iránti áhítatot.

A zenei nevelés alapja az éneklés. A világi és egyházi gyermekdalokat éneklő tanuló játszva ismeri meg és sajátítja el a különböző zenei alapfogalmakat, jelenségeket (ritmika, dallam).

A gyakorlat azt mutatja, hogy a hitoktatók többnyire járatlanok a zenetanítás metodikájában. Égető szükség a papok, diakónusok zeneoktatásra való felkészítése. Célszerű lenne bevezetni a teológiai egyetemeken a zenetanítást. Az egy szemeszteres tantárgy („egyházzenei módszertan”) tudásanyaga megfelelően segíthetné a papok, diakónusok majdani munkáját. Az Újvidéki Teológiai Kar nem zárkózik el ettől a közel sem egyszerű, szinte úttörő lépéstől. Együtműködési szándékuknak köszönhetően a zenei nevelés helyet kaphat a hitoktatásban.

A hit a legnagyobb kincs, amit egy szülő gyermekének adhat. A hit örök, minden más múlandó. A hitoktatás lelki táplálékot hivatott nyújtani, az éneklés, a zene ennek biztos segítsége lehet. A zene lelki erőforrás. Akivel nem merítettnek ebből a forrásból, sohasem tudhatja meg, hogy egész lényé mennyivel szegényebb.

Kulcsszavak: zenei nevelés, Kodály-módszer, implantáció, egyházi énekek, hitoktatás.

A KARRIERLEHETŐSÉGEK HATÁSA A DOLGOZÓK ELÉGEDETTSÉGÉRE

■
Szlávitay Ágnes

Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka

■

Napjaink kihívásai közepette a szervezeti célok csak a motivált, innovatív, megfelelő tudással és készségekkel rendelkező dolgozók hatékony és eredményes munkája által valósíthatók meg. A dolgozói elégedettség egyike a legérdekesebb, munkára vonatkozó attitűdöknek, amellyel kapcsolatban több ezer kutatási eredmény született, s ami legáltalánosabban véve a munkához kapcsolódó tapasztalatok értékeléséből fakad.

A szakirodalomban az elégedettség különböző kiváltó okaival, és azok sokszínű csoportosításával találkozhatunk. Jelen munkában az elégedettség tényezőit a következő csoportokba sorolva vizsgálom: munkával kapcsolatos okok, szervezeti tényezők, egyéni jellemzők és külső környezeti tényezők. A munkával kapcsolatos kiváltó okokat a munka jellege és mennyisége, valamint a munkaköri pozíció és a munkaviszony hossza alkotják. A szervezeti kiváltó okok közé a vezetési stílus, a karrier-fejlesztési lehetőségek, a szervezeti kommunikáció, a javadalmazás, a munkahely biztonsága, a munkatársakkal kialakított viszony, a munkaidő-beosztás, a szereppel kapcsolatos tényezők, a munkakörülmények, a szervezet nagysága, tevékenysége és tulajdonformája, valamint a szakszervezeti tagság tartozik. A dolgozói elégedettségre ható egyéni tényezőket a személyiségjegyek, a demográfiai jellemzők és az egyén-munka összhang alkotják. A külső környezeti tényezők hatása pedig az elhelyezkedési lehetőségekkel egészül ki.

Az elégedettség jelentősen kihat számos egyéni és szervezeti szintű következményre. Az egyéni következmények közül az egyéni teljesítmény és a dolgozók fizikai és mentális jóléte érdemel említést. A szervezeti következmények pedig a hiányzások, a késések, a fluktuáció és a tiltakozási magatartásformák csökkenésében, valamint a szervezeti elköteleződés, a szervezeti polgár viselkedése és a fogyasztói elégedettség javulásában, s így a szervezet egészének javuló teljesítményében figyelhetők meg.

Jelen tanulmány célja a karrierlehetőségek és a dolgozók elégedettsége közötti kapcsolat bemutatása a szakirodalom és a „Dolgozó magyarok 2006” magyarországi elégedettség-felmérés eredményeinek másod-elemzése alapján. Ennek értelmében a következő hipotézist fogalmazom meg a magyarországi, teljesen vagy részben külföldi tulajdonban levő, kis- és közepes méretű vállalatokban dolgozók elégedettségével kapcsolatban: a munkavállalók elégedettsége és karrier-fejlesztési lehetőségeik között jelentős ($r \geq 0,5$) kapcsolat mutatkozik.

A kapott adatok alapján meghatározhatók azok a szervezeti lépések, emberi erőforrás-gazdálkodási akciók is, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak a vizsgált dolgozói csoport elégedettségének javításához.

Kulcsszavak: közgazdaság, emberi erőforrás-gazdálkodás, munkára vonatkozó attitűdök, dolgozói elégedettség, karrierlehetőségek.

A BÁNÁTI FIATALOK HELYZET- ÉS JÖVŐKÉPE AZ EZREDFORDULÓ UTÁN

■
Tóthné Glemba Klára

a Vajdasági kormány oktatásügyi főtanácsosa

■

Jelen tanulmány ifjúságszociológiai korszak a 21. század első feléből vajdasági, bánáti szemszögből. Az ifjúság helyzetének feltárására, bemutatására az készített bennünket, hogy egy területi egység (a vajdasági Bánát) jövője sem képzelhető el munkaképes, elégedett, tette kész és érvényesülni vágyó fiatalok nélkül.

Tegyük mindezt az állandó migráció és emigráció, a negatív natalitás tükrében. Az említett folyamatok Vajdaság szerte megfigyelhetőek már igen régóta, s mindjobban veszélyeztetik a kistérségek megmaradását, illetve a nemzetiségi egyensúly erőteljes megbomlását eredményezik. A bánáti falvak elöregedése is ennek a vetülete, hiszen a magas munkanélküliség, a kilátástalanság, a rossz anyagi körülmények mind arra készítik fiataljainkat, hogy ha nem is külföldön, de a nagyobb városokban próbáljanak érvényesülni.

A kilátástalan, sokszor a reménytelenséggel párosuló jövőkép az egzisztenciális és morális válság állandó hatására és nyomására alakult ki fiataljaink körében. Az állam településpolitikájának hiányában ez a jövőkép egyre inkább elhatalmasodik. A tanulmány egy ifjúságszociológiai kutatás, helyzetfelmérés eredménye, amely a vajdasági, bánáti fiatalok helyzetét és jövőképét próbálja feltárni, s egyben útmutatást kíván adni a megoldások tekintetében.

A kutatás módszere egy önkitöltős kérdőíves fölmérés, amely a következő témaköröket foglalja magába: szülő-gyermek kapcsolat; iskola, tanár-diák kapcsolat; a közösségbe való bekapcsolódás és a jövőkép.

A kutatás alanyai az általános iskola magyar tagozatának nyolcadik osztályos tanulói és a magyar középiskolások. A válaszadás névtelen, ami biztosítja a diszkréciót és az őszinteséget.

Kulcsszavak: ifjúságszociológia, jövőkép, kistérségek, Bánát, megmaradás.

A JÖVŐTEREMTÉS FELELŐSSÉGE

Major Gyöngyi

Educons Egyetem, Sport és Turizmus Kar, Újvidék

Az értékválság ténye a figyelembe vehető súllyal rendelkező külföldi szellemi mozgások vonatkozásában immár nem kétséges. Az értékválság egyéb társadalmi viszonyokban jelentkező és várhatóan rövid időn belül kulmináló következményei a gazdaságitól egészen a közbiztonságiig vezethetnek, továbbá meginoghat az a ma még stabilnak látszó intézményi rendszer, amely lényegében a teljes társadalmi szerkezetet működteti. Rendszerelméleti értelemben ez maga a bifurkációs pont, ahonnan áttörés csak akkor lehetséges, ha a társadalmi mozgások addig meghatározó tényezőihez képest olyan látens, vagy éppenséggel rendhagyó motívumok nyernek teret, melyek nem az ösztönszerű reflexek szintjén, hanem tudatos megfontolások mentén érvényesülnek. A mai korban, a hosszú ideje erjedő társadalmi, gazdasági és tudati viszonyok között ez adja a jövőstratégiák mélységét és felelősségét.

Tekintettel a fentiekre a stratégiakutatás stratégiájában is érdemes megfontolni egy esetleges irányváltás lehetőségét. Lassanként ideje megbarátkozni azzal a kihívással, amit a jövőteremtés fogalma jelent. Ez egy olyan gondolatrendszer, amely száműzött tudatformáknak (normatív gondolkodás, erkölcs, hit, vallás, metafizika) védelmet tud nyújtani, s amelynek perspektívájában érdekes módon nem csupán összefonódnak és kiegészítik egymást a mai gyakorlatban sokszor ellentétbe, de legalábbis ellenérdekeltségbe kerülő tudományágak, a diszciplínák határterületei és a tudományokon kívül eső tudatformák, hanem éppen ezek szintézisében képes a globális értékválságba került emberiség jövőstratégiájához megfelelő szellemiséget és bázistudást nyújtani.

Kulcsszavak: rendszerelmélet, értékválság, tudatformák, jövőstratégia.

VEGYES HÁZASSÁGOK A VAJDASÁGI MAGYAR NÉPESSÉG KÖRÉBEN A 21. SZÁZAD ELEJÉN

■
Badis Róbert

Identitás Kisebbségkutató Műhely, Zenta

■

Előadásomban a vajdasági magyar népesség házassági statisztikáját elemezem, különös tekintettel az etnikailag vegyes házasságokra. Az eddigi kutatások megállapították, hogy a vegyes házasság a magyar népesség asszimilációjának „széles országútja”, a népességfogyatkozás egyik okozója, így célszerű elemezni okait és következményeit. Előadásomban kitérek a vegyes házasságok számának és arányának alakulására az elmúlt ötven évben. Analizálom a vegyes házasságok és az etnikai térszerkezet közötti kapcsolatot községenkénti bontásban. Végül, mivel a vegyes házasságban jelentkezik egyfajta etnikai reprodukciós deficit, amely fontos tényezője a vajdasági magyarság fogyatkozásának, igyekszem meghatározni ennek mértékét az elmúlt tíz év statisztikai alapján.

Kulcsszavak: *vegyes házasság, asszimiláció, etnikai térszerkezet, magyarok, statisztika, Vajdaság.*

A MULTIKULTURÁLIS SZEMLÉLETMÓDÚ NEVELÉS LEHETSÉGES OPCIOI ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAI VAJDASÁGBAN

■
Bilicki Mónika

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,
Alkalmazott Társadalomtudományi Tanszék

■

Banks és Banks (2001) így fogalmazta meg a multikulturális nevelés lényegét:

„A multikulturális nevelés a nevelés azon területeként definiálható, amelynek fő célja egyenlő nevelési-
oktatási lehetőségek biztosítása a különböző rasszokhoz, nemekhez, etnikai és kulturális csoportokhoz, szoci-
ális osztályba tartozó diákok számára. Az egyik legfontosabb célja hozzásegíteni valamennyi diákot ahhoz a
tudáshoz, olyan attitűdökhöz, viszonyulásokhoz és képességekhez, amelyek egy plurális, demokratikus társa-
dalom hatékony működéséhez szükségesek, a különböző csoportokból származó emberek közötti interakciók,
a kommunikáció sikeres működése, és annak érdekében, hogy a társadalom és a morál a mindenki számára
előnyös, közös jót szolgálja.”

Munkámban tanulmányaimra és saját tapasztalataimra támaszkodva szeretnék rávilágítani azokra a
lehetőségekre, ill. területekre, a vajdasági viszonyokhoz igazodva, amelyek e témában esetleges fejlesztési és
kutatási irányvonalakkal szolgálhatnak.

A szakirodalom számos területen vizsgálja a multikulturalizmust, ezt érintve az etnikai konfliktusok
témakörét. Magyarországi és nemzetközi viszonylatban többek között Fejős Zoltán, Gereben Ferenc, Samuel
Hantington és Antony Smith nevét említeném. Ezek a (kisebbségi) kultúrát, identitást meghatározó és formáló,
nemzetközi vagy társadalmi konfliktust kiváltó tényezők, mind a társadalmi szereplők viselkedésének (legyen
az akár többségi, vagy kisebbségi csoporthoz tartozó egyén, vagy egyének), mind a társadalmi események,
hatások és nemzetközi megnyilvánulások objektív és szubjektív megértése, megítélése tekintetében, akár
együttes, akár egyedi hatásait figyelembe véve szélesebb látókört nyújtanak. A konfliktusok, legyenek azok
akár társadalmi vonatkozásúak, xenofób (idegenellenes) megnyilvánulások, rasszista szemléletek, mindig az
ismeretek hiányából, ennek következményeként a másik fél előítéleteiből (ez esetben indokolatlanul negatív)
fakadnak. Egyik lehetséges járható út az ilyen problémák megelőzéséhez, ill. megoldásához a multikulturális
szemléletű ismeretek és módszerek honosítása, terjesztése. Ennek egyik leggyümölcsözőbb területe az iskola,
az oktatás. Meglátásom szerint az oktatási intézményekben számos kooperatív, ill. alternatív lehetőség alkal-
mazható a multikulturális szemléletmód elfogadtatására. Például a különböző kultúrák jellemzőivel kapcsola-
tos projektnapok/hetek szervezése csupán egy lehetőség a számos alternatíva közül. Ezzel párhuzamosan
érdemes még hangsúlyt fektetni az interkulturális nevelésre is (a kultúrák közötti kapcsolatok nevelési céllal
történő felhasználása, tantervbe iktatása). Munkámban részletesen kívánok foglalkozni a fenti lehetőségek
helyi, vajdasági vonatkozású aspektusaival.

Ha a felnövő generációk szemléletmódjára akarunk hatni, akkor ezt már gyermekkorban érdemes elkez-
deni. Csak ennek eredményeként várható el az, hogy a következő nemzedék toleráns, egymás kulturális szoká-
sai felé nyitott és elfogadó legyen.

Kulcsszavak: *pedagógia, multikulturális szempontú nevelés, etnikai konfliktusok, Vajdaság.*

A VIZSGA ELŐTTI KÖTELEZETTSÉGEK RENDSZERÉNEK BEVEZETÉSE MATEMATIKÁBÓL A SZABADKAI ÉPÍTŐMÉRNÖKI KARON DOKIMOLÓGIAI SZEMPONTBÓL

■
Péics Hajnalka, Rožnjik Andrea

Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Szabadka

■

Miután 2005-ben a Szerbiai Parlamentben döntést hoztak a bolognai egyezmény elfogadásáról, a szabadkai Építőmérnöki Karon a 2006/2007-es tanévtől bevezették a bolognai rendszert. Nagy változáson ment keresztül emiatt ebben a periódusban intézményünkben a matematika oktatása is az új számonkérési forma (a vizsga előtti kötelezettségek) bevezetése miatt.

A munkában bemutatjuk, hogy milyen módon alakult ki a vizsga előtti kötelezettségek alkotóelemeit képező hat kollokvium, milyen teszt alakú feladatsorok képezik a kollokviumokat, és ezek miért pont ilyenek, milyen előzményei voltak a tesztek kialakulásának, miért töröltük el a pontozási rendszerből a negatív pontokat, valamint, hogy milyen változásokon ment keresztül a javítótesztek alkalmazásának a rendszere.

Mindhárom tantárgy esetében a tesztek témánkénti sikerességét vagy sikertelenségét a megfelelő hisztogramon mutatjuk be egy négyéves periódus eredményeit analizálva.

Kulcsszavak: matematikaoktatás, teszt alapú számonkérés, bolognai rendszer, dokimológia, Építőmérnöki Kar, Szabadka.

A KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM HATÁSAINAK ATTITÚDVIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN

■
Major Lenke

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged

■

Az ENSZ, a Fenntartható fejlődés johannesburgi konferenciáján, a 2005-2014-ig tartó szakaszt a fenntarthatóságra nevelés évtizedévé nyilvánította. Ez önmagában is jelzi, hogy sürgetően szükség van az oktatásban a fenntartható fejlődés, környezeti nevelés gyakorlatának megvalósítására, elterjesztésére. A gyerekeknek a környezetnevelés szempontjából kulcsszerepük van, mivel ők a környezeti erőforrások jövőbeli használói, kezelői.

A környezeti nevelésnek fontos szerepe van a környezet megóvásához szükséges elhivatottság kialakításában, segít a környezettel kapcsolatos problémák felfedezéséhez és azok megoldásához szükséges készségek elsajátításában, az elsajátított ismeretek felhasználásában. Az ehhez nélkülözhetetlen tapasztalatokra pedig csak jól átgondolt, pozitív élményt nyújtó, környezeti problémák megoldásával járó programokban tehetnek szert a gyerekek.

A szülők és pedagógusok akkor tehetik a legtöbbet a napjainkban jelentkező környezeti problémák megoldása érdekében, ha a jövő generációkból a környezeti kérdésekben tájékozott, a felmerülő problémákat kezelni képes és akaró felnőtteket nevel. Ehhez arra van szükség, hogy a pedagógusok is birtokában legyenek a környezettel és a környezetvédelemmel kapcsolatos legfontosabb tudnivalóknak.

Munkámban szeretném bemutatni az SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskolában végzett doktori kutatómunkám tervét, a környezeti neveléssel kapcsolatban végzett eddigi kutatásaim elméleti háttérét. Kutatómunkám során egy környezeti nevelési program kidolgozása a célom, a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar hallgatóinak bevonásával, melyet alsó tagozatos diákok körében tervezünk megvalósítani. Bemutatom a környezeti nevelés módszertani alapjait, és ismertetem további terveimet a környezeti nevelés megvalósíthatóságával, a gyerekek és a leendő pedagógusok környezettel szembeni felelősségérzetének együttes fejlesztésével kapcsolatban. Szeretném bizonyítani, hogy a környezettudatos magatartás tanítható, és a környezeti nevelésben fontos szerepe van az oktatási színtereknek, a korszerű módszereknek, a jól átgondolt, a tanterv részét képező környezeti nevelési programoknak.

Kulcsszavak: *a fenntarthatóság pedagógiája, környezeti nevelési program, módszertan, gyakorlati képzés, attitűdvizsgálat.*

EGY-SÉG TUDATUNK

■
Máté Emese

Felsőfokú Szakirányú Óvóképző és Edző Szak, Szabadka
■

A „lét teljességéből és nyíltságából kiesett ember Énje (ami egykor az Istenivel volt egyenlő) lefokozódott; lezárult, kábaságba süllyedt, individuális Énné szűkült; ennek a lefokozott Énnak a lefokozott valóságban lefokozott valóságérzéke van”.¹

Az egy-ség tudatot minden ember önMAGjában élheti és éltetheti. A minden emberhez hozzátartozó egy-ség tudat, azaz az önMAGjával való tudatos kapcsolat, melyben a szubjektum rendelkezik a minden emberre jellemző változatlan egy-ség tudat ősmagjával, és rendelkezik a folyamatosan változó, az önmaga értelmezésére felvállalt ideiglenes szerepekkel. Az egy(ed)ben folyamatosan jelen van emelkedett alanyiségének energikus kísérlete, hogy a bensőben megfogalmazott célok és motívumok révén a megelőzőtt cselekvést, az Egy(ség)ből átszüremlő tudatos szándék közvetítésével harmóniába hozza. A szubjektum alanyiséga, egy(ed) mivolta mint részegység az emberi hit megnyilvánulásaként szerepel, miszerint az Egy(ség) látása helyett az egy(ed) sokszínű szerepei válnak láthatóvá. Az Egy(ség)gel való harmóniakeresés során nem az a cél, hogy a szerepvállalások ösztönszerű szerteágazó mozgására serkentsenek, hanem, hogy letisztuljon az egy-ség tudat ősmagjával való kapcsolódás. Az összhang minél kiteljesedettebbé válik, az Egy(ség) változatlan, örök érvényű értékrendje az önmagát értelmező szubjektum egy(ed) szerepeinek változatosságával, annál inkább áttetszővé, majd megszűnővé válik a határvonal. A szubjektum fogalmi alapként előfeltételezi a benső szféráinak egyneműségét és összhangját, azt, hogy minden benső elem úgy viszonyul a külsőhöz, mint a külső a belsőhöz. A szubjektum belső rendszere magához vonzza a külső rendeződést. A folytonosan megvalósuló metamorfózis átrendezi a szubjektum megmerevedett azonosság-képletét és a konstruált állandóságait. Az alanyiség egy-én, önMAGa analogikus összefüggésben áll az Egy-séggel, míg a mellékszálak sokféleségének burjánzása, melyek nem rendelkeznek középponttal, maggal, nem hozhatók összefüggésbe az Egyetemes-séggel. ÖnMAGunk egység szemlélete a logikai-grammatikai szinten is bevonzza a keletkezés, a létrejövés, az élés, az éltetés ősi Egy-ségképének forrástisztaságát.

Kucsszavak: *filozófia, egy-ség tudat, szubjektum, önértelmezés, identitás*

---

1 Hamvas Béla: S. Sacra II. Medio Kiadó, Szentendre, 1996. p. 293.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYOK

SPEKTROFOTOMETRIAI MÓDSZEREK A FEDÉSI KETTŐSCSILLAGOK KUTATÁSÁBAN

■
Vincze István

Belgrádi Csillagvizsgáló, Belgrád

■

Statisztikai kimutatások szerint a csillagoknak legalább fele kettős vagy többszörös csillagrendszerbe sorolható. Már ez a tény is elég indok arra, hogy a kettőscsillagok a csillagászati kutatás egyik legfontosabb kutatási területét képezzék. A kettőscsillagok segítségével a csillagok egyes fizikai tulajdonságait sokkal egyszerűbben meg lehet határozni, mint az egyedülálló csillagok esetében. Ez különösképpen igaz a fedési kettőscsillagok esetében, hiszen a két csillag alkalomadtán fedésbe kerül egymással, változást okozva ezzel a rendszer mért fényességében és színképében. A fényességváltozás mértéke a pályaelemektől, a komponensek geometriai (pl. a komponensek távolságától, a csillagok sugarától) és fizikai tulajdonságaitól (pl. a komponensek hőmérsékletétől, felületi fényességük eloszlásától) függ. A fényességváltozást (fénygörbét) fotometriai műszerekkel tudjuk megmérni, amiből kellő módszerek alkalmazásával hasznos ismereteket tudhatunk meg a csillagokról. A fedési kettőscsillagok színképében is periodikus változásokat észlelünk. A legszembetűnőbb változás a színképvonalak periodikus eltolódása, amely a csillagok keringése során jelentkező Doppler-effektus miatt jön létre. Az eltolódás mértéke a periódus ideje alatt (a radiális sebességgörbe), a fénygörbéhez hasonlóan, hasznos ismereteket szolgáltat az egyes pályaelemekről és a komponensek fizikai tulajdonságairól. Az egyik legfontosabb közülük a komponensek tömegének a meghatározása.

A tanulmányban a korai típusú fedési változócsillagok példáján keresztül mutatjuk be a paraméteres inverziós mérési módszer alkalmazását a fedési kettőscsillagok spektrofotometriájában. Rendhagyó kutatási eredményünk, hogy némely forró kettőscsillagokból álló rendszerek egyik komponense körül gázkorong jelenlétét mutattuk ki.

Kulcsszavak: csillagászat, fedési kettőscsillag, fényességváltozás, fénygörbe, spektrofotometria, Doppler-effektus, gázkorong.

ADALÉKOK A GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS NÉHÁNY ELVI KÉRDÉSÉHEZ

■
Sefcsich György

nyugalmazott címzetes műegyetemi tanár, Szabadka

■

A globális felmelegedési elmélet jelenleg általánosan elfogadott alaptézise, hogy a hőmérséklet-növekedés, elsősorban az emberi tevékenységgel összefüggésben, az üvegházhatású gázok, kiemelten a fosszilis tüzelőanyagok (szén, kőolaj, földgáz) elégetése során az atmoszférába kerülő széndioxid egyre növekvő mennyiségének a következménye. Bármennyire is meggyőzőnek tűnnek a globális felmelegedési elmélet megállapításai, a rendelkezésünkre álló, szintén igen magas megbízhatóságú, legújabb, de sokkal hosszabb időszakra kiterjedő klímátörténeti kutatási adatok megvilágításában, okkal és jogosan kérdőjelezhető meg azok megalapozottsága. Sőt megállapítható, hogy – a szakmai körökben, a politikai frazeológiában, de főleg a szenzációkra éhes médiában egyre gyakrabban felmerülő, fenyegető előrejelzések ellenére – jelenleg nincsenek egyértelmű bizonyítékaink arra, hogy a földtörténeti múltban nem megszokott jellegű és nagyságrendű, riasztó méretű és/vagy visszafordíthatatlan katasztrófa típusú klímaváltozás előjelei lennének!

Közismert és általánosan elfogadott tudományos megállapítás, hogy Földünk mindenkori energiamérlegét egyértelműen a Naptól érkező energia-input és a világűrbe kisugárzott energia-output mérlege határozza meg, és ezért a nagy időtávú periodikus változásainak okait is mindenekeelőtt a napsugárzás intenzitásának a változásaiban kell keresnünk. A Föld globális termodinamikai egyensúlyát vizsgáló, viszonylag igen magas megbízhatóságú elméleti modellek egyértelmű („magasan korrelált”) összefüggést mutattak ki a Föld-felszín mindenkori átlaghőmérséklete és a légkör széndioxid-tartalma között, és ezt támasztják alá az Antarktiszról és Grönlandról származó jégmintákba zárt levegő elemzésén alapuló vizsgálatok is. Jelenlegi ismeretink alapján nem tekinthető azonban egyértelműen bizonyítottnak, hogy a széndioxid-koncentráció növekedése/változása következtében emelkedett/csökkent a középhőmérséklet, hiszen számos adat utal arra, hogy éppen ellenkezőleg, a középhőmérséklet változása váltotta ki a széndioxid-koncentráció változásait!

Az elmúlt évek során már több „független” kutató is megfogalmazta és a nyilvánosság elé tárta a globális felmelegedési elmélettel kapcsolatos kételyeket. A közelmúltban azonban szokatlanul nagy médiavisszhangot nyert Martin Durkin angol producer „A nagy globális felmelegedés csalás” (The Great Global Warming Swindle) címmel az Interneten terjesztett dokumentumfilmje, amelyben a széndioxid-alapú globális felmelegedés „axiomatikus” tézisének – számos „magas megbízhatóságú” kutatási eredményre hivatkozva és több neves kutató-szakember bevonásával – elhamarkodottnak, tévesnek, sőt (szándékosan elkövetett?) csalásnak minősíti; felróva, hogy a jelenleg általánosan elfogadott globális felmelegedési elméletre óriási tőkét és erőforrásokat mobilizáló (nagy)hatalmi, politikai, tudományos és civil/környezetvédő szervezetek érdekei telepedtek rá.

Kulcsszavak: globális felmelegedés, hőmérséklet-növekedés, klímátörténet, klímaváltozás, katasztrófa, csalás.

A LÁGY SZÁMÍTÁSI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA KOCKÁZATKEZELŐ MODELLEKBEN

Takács Márta¹, Tóthné Laufer Edit²

¹Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

²Óbudai Egyetem, Alkalmazott Informatikai Doktori Iskola

A lágy számítási módszerek (soft computing) olyan matematikai eszköztárat biztosítanak a számunkra, amelyek a hagyományos számítási módszerekkel szemben jól kezelik a modellezendő rendszerekben megjelenő bizonytalanságot, pontatlanságot, információhiányt és a közelítő következtetést. Mindent összevetve azt mondhatjuk, hogy a lágy számítási módszerek az emberi gondolkodás modelljét követve adnak eredményt, gyakran nagyon emberközeli megjelenítésben.

A lágy számítási módszerek gyakorlati alkalmazásához jelentősen hozzájárult Lofti A. Zadehnek a fuzzy halmazokról megjelentetett cikke (1965), majd az ezt követő publikációk, amelyek a komplex rendszerekben történő döntéshozatalról, illetve a possibiliisztikus modellekről szóltak. Ezt követték a genetikus algoritmusokról és a neurális hálózatokról beszámoló kutatási és gyakorlati eredmények. Ezek a módszerek egyenként is és hibrid alkalmazásokban is teret hódítottak, és együttesen alkotják a lágy számítási módszerek csoportját.

Elsődlegesen a műszaki tudományok területén alkalmazták őket, de manapság egyre több olyan területen is sikeresek, ahol sok-bemenetes, összetett működésű rendszerekről van szó, ahol a bizonytalanság kezelése igen fontos lehet.

A kockázatkezelő rendszerek is ilyen összetett rendszerek: jellemzően sok szabállyal és paraméterrel, a mérései vagy adatrögzítési pontatlanságból eredő bizonytalansággal, esetlegesen nem csak kvantitatív, hanem kvalitatív bemenetekkel és az emberi gondolkodás modelljén alapuló következtetési rendszerrel. Mindezen tulajdonságok azt sugallják, hogy a fuzzy alapú modellezés alkalmas a megfelelő rendszervizsgálatra.

Ilyen kockázatkezelő rendszer ma nagyon sok van: az időjárési és környezeti hatásvizsgálatok, a gazdasági kockázati számítások, a diagnosztikai vagy egészségügyi kockázati szintek számításának a modelljei...

A sporttevékenységek egészségügyi kockázatának számításakor a nagyszámú bemenetet besorolhatjuk a fiziológiai, általános állapot-meghatározó és a környezeti hatásokat magukba foglaló csoportokba. Egy-egy kockázati paramétercsoportot figyelembe véve meghatározhatjuk a csoportfüggő kockázatszintet, majd egy újabb szinten ezeket összesítve számíthatjuk ki a teljes kockázatot jellemző értéket. Mindezt fuzzy bemenetekkel, fuzzy következtetési rendszerrel tesszük, felhasználóbarát megjelenítéssel.

Kulcsszavak: informatika, lágy számítási módszerek, soft computing, kockázatkezelő modellek.

SMART GRID ÉS GRÁFELMÉLET

■
Lendák Imre

Újvidéki Egyetem, Műszaki Kar
■

A tudományos munka célja bemutatni, hogy az intelligens áramhálózatok (Smart Grid) kutatásában hol van a matematikai gráfelmélet helye.

Az intelligens áramhálózatok terén folytatott kutatások sokrétűek. A világ legjelentősebb műszaki egyetemei kutatásokat folytatnak a rendszerek külső támadás elleni biztonságától kezdve az elektromos járművek illesztésén keresztül egészen a megújuló energiaforrások hozta újszerű problémáig. Ezeket a rendszereket központi, illetve megosztott üzemirányító központokból vezérlik korszerű üzemirányító szoftverek segítségével. Ezeknek a szoftvereknek a célja a rendszer valós idejű felügyelete és irányítása, lehetséges hálózati állapotok és jövőbeli bővítések szimulációja, üzemirányító személyzet oktatása, a kiesett energia számítása (tervezett és rendkívüli munkálatok esetén), az optimális üzemállapot megállapítása, stb. Ezeknek a funkcióknak az alapja az egységes hálózatmodell, amely tartalmazza a hálózat minden jelentős berendezésének (pl. transzformátorok, távvezetékek, kapcsolókészülékek) leírását. Léteznek különböző hálózatmodellek, amelyek egy dologban hasonlóak: a berendezések kapcsolatait matematikai gráfként építik ki, pl. a gyűjtősínek a gráf csomópontjai és a hozzájuk csatlakozó távvezetékek, transzformátorok és söntök valamint azok ágai. Attól a pillanattól kezdve, hogy az áramhálózatot matematikai gráffal modellezzük, különböző érdekes dolgokat tudunk csinálni vele:

- 1) szélességi és mélységi keresés, topologikus rendezés a hálózati elemek különböző kritériumok szerinti csoportosításában (ellátottság, feszültségi szint, ellátási övezet, stb.),
- 2) gráfizomorfizmus algoritmusok a több helyen ismétlődő topológiák azonosításában,
- 3) gráfábrázoló algoritmusok egyvonalas ábrák készítésében – ezek lehetővé teszik a teljes illetve részleges hálózatmodell könnyen áttekinthető képi megjelenítését, amit akár üzemirányításra is használ(hat)nak,
- 4) elemi gráfalgoritmusok a több százezer ágas gráfok topológia-egységekre bontásában.

Különösen nagy gráfok esetében a tradicionális algoritmusok használata idő- és processzor-igényessé válhat. Ezekben az esetekben indokolt a különböző evolutív és gépi tanulásalgoritmusok (pl. genetikai algoritmus, mesterséges neuronhálók) használata.

Kulcsszavak: informatika, matematikai gráfelmélet, Smart Grid, intelligens áramhálózatok, üzemirányító szoftverek, gráfizomorfizmus, algoritmus.

A SZÍVFREKVENCIA VÁLTOZÉKONYSÁGA A SPORTOLÓK KÖRÉBEN

■
Barak Ottó

Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Élettani Intézet

■

Az összehasonlító kutatás lényege a szívfrekvencia változékonyságának (Heart Rate Variability – HRV) elemzése volt sportolók és nem sportolók körében. A kapott HRV paraméterek a vegetatív idegrendszer kvantitatív markerei, melyek valószínűleg különböznek a fitnessháttértől függően.

Ötperces EKG-s méréseket végeztünk 21 sportolónál, 10 elsőlígás, újvidéki klubokban játszó és válogatott kosárlabdázónál valamint 11 evezősnél az újvidéki Danubius Evezősklubból. A kontrollcsoportot 15 nem sportoló képezte az Orvostudományi Kar egyetemistái közül. A HRV idő- és frekvencia-paramétereinek elemzése a Neurosoft, VNS-Spektr szoftver segítségével történt, amit oroszországi (Ivanovo) kutatók fejlesztettek ki.

A nyugalmi HRV értékek a sportolók között jelentősen alacsonyabbak voltak ($p < 0,01$) a nem sportolók értékeihez viszonyítva. Az idő-paraméterek vizsgálatánál jelentősen magas HRV értékek jelentkeztek a sportolók csoportjában, a nem sportolókhöz képest – RRNN ($p < 0,01$), RMSSD ($p < 0,02$) és pNN50 ($p < 0,01$). A frekvencia-paraméterek tekintetében statisztikailag jelentős különbségek a két csoport között csak a normalizált magas (HF_n) és alacsony (LF_n) szívfrekvencia értékek között voltak megfigyelhetők ($p < 0,05$) valamint az LF/HF viszonyánál ($p < 0,02$). Az LF_n értékei a nem sportolók körében voltak magasabbak a sportolók értékeihez képest. Ezzel ellentétben a HF_n értékek a sportolóknál voltak magasabbak. Az LF/HF viszonya a nem sportolók között volt nagyobb (2.87 ± 0.34), a sportolókhöz képest (1.91 ± 0.20).

A sportolók körében a paraszimpatikus idegrendszer markerei mutattak jelentősebb értékeket a nem sportolókhöz képest.

Kulcsszavak: orvostudomány, szívfrekvencia-változékonyság, sportolók.

A FÜLKAGYLÓ MORFOLÓGIAI ÉS KVANTITATÍV TULAJDONSÁGAI KÉT SZABADKAI MINTÁBAN

■
Czékus Géza

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

■

A fül (fülkagyló – concha auriculae) szervezetünk rendkívül variábilis szerve. A változatosságok egy része evolúciós fejlődésünk eredménye. Pl. a fülkagyló mai jellegzetes alakja az állati, háromszögletű fülkagylóból fejlődött ki.

Viszont a fülcimpa (lobulus auricularis) csak az Emberfélékre (Hominidae) jellemző képződmény. Egyes tulajdonságok örökletesek. A fülkagylónak rasszjellege van.

Mivel a fülkagyló morfológiai és metrikus jellegzetességeire vonatkozó szakirodalom igen gyér – annak ellenére, hogy a fülnek több mint negyven jellemzője van – a tanulmány hiánypótló témát dolgoz fel, a fülkagyló magasságát, szélességét és hosszát vizsgálja. A kvalitatív jellegek közül az alábbiakat vettük figyelembe: a helix és lobulus tulajdonságait valamint a fülkagyló atavisztikus jellegzetességeit (alakja, a Darwin-gumó (nem)létezése). A fülkagyló fejhez viszonyított helyzete egyénenként szintén változó. Ezeket a tulajdonságokat is rögzítettük. Nem került el figyelmünket a (kisszámú) anomália sem.

Kulcsszavak: *fül, fülkagyló, a fül morfológiája, variációk, Emberfélék.*

A PANNON-ALFÖLD SZERBIAI RÉSZÉNEK DEFINIÁLÁSA

■
**Gaudényi Tivadar, Čalić Jelena, Milošević V. Marko,
Štrbac Dragoljub, Milivojević Milovan**

Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia, Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád

■

A szerb nyelvű földtudományi szakirodalom a Pannon-alföldet nem világos és nem egyértelmű elemzések alapján értelmezi.

A kutatás célja, hogy az alföldet átlátható és meghatározott geomorfometriai és geomorfológiai módszerek segítségével definiálja. Esettanulmányunk a Pannon-alföld szerbiai részével foglalkozik.

A tanulmányban felhasznált módszer egyesíti a digitális területi modell számtani és geomorfometriai elemzését (amellyel kimutattuk a felszín gyűrődésének koeficiensét), a földtani elemzéseket (a kvarterformációk rendszerezését) valamint a geomorfológiai folyamatok elemzését (folyóvízi és eolikus felszínformák voltak a meghatározóak).

Az eredmények alapján elmondható (a régebbi adatokkal ellentétben), a Pannon-alföld átnyúlt a Szávától és a Dunától délre, a Drina, a Kolubara és a Nagy-Morava medencéjének északi részére. A Pannon-alföld szerbiai része 24 450 km²-t foglal magába, amely a Szerb Köztársaság területének mintegy 27,6%-a. A tengerszint feletti magasság (t. sz. m.) igen változó, és 65,5–115 m között mozog. A Pannon-alföld szerbiai részének átlagos t. sz. m.-a 83.5 m.

Kulcsszavak: *Pannon-alföld, Szerbia, geomorfometria, geomorfológia, kvarterformációk.*

A PALICSI-TÓ LÉTFENNTARTÓ ÁRAMLATAI

■
Fábián Gyula, Budinski Ljubomir

Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Vízügyi Tanszék, Szabadka

■

A Palicsi-tó a XX. században kialakított környezetével jelentős turisztikai hellyé vált. Az utóbbi fél évszázadban azonban a tó vizének minősége folyamatosan romlott, ami első ízben 1970-ben vezetett halpusztulással járó ökológiai összeomláshoz. Ezt követően a tavat lecsapolták, iszaptalanították, majd az időközben megépített városi szennyvíztisztító vizével feltöltötték és folyamatosan táplálták. A megoldás azonban nem biztosította a tó biológiai fennmaradásához szükséges feltételeket, így 2006 májusában biológiai egyensúlya ismét összeomlott. A Szerb Köztársaság, Vajdaság Autonóm Tartomány valamint Szabadka Város által 2008-ban létrehozott Palicsi Park Közvállalat révén megkezdték a tó szanálási lehetőségeinek kutatását. Ennek során nyilvánvalóvá vált, hogy a két ökológiai katasztrófa között a tógazdálkodás minimális keretek közé szorult. Az elmúlt időszakban hiányzott egy olyan szakmai-tudományos szerv működése, amely a tó állapotának tanulmányozása folytán képes lett volna előrelátni a veszélyeket, majd útmutatást, mértékadó információkat szolgáltatni a felújítás megtervezéséhez.

A tó sikeres életben tartásához többek között szükség lett volna a tóban végbemenő létfenntartó folyamatok ismeretére, melyekben jelentős szerep hárul a tóban szinte folyamatosan fennálló áramlatokra, annak ellenére, hogy intenzitásuk többnyire csekély.

Ez a munka betekintést ad a modellezések útján történő, szelek által előidézett tavi áramlatok vizsgálatába, melynek végső célja egy mechanikai, biológiai és vegyi folyamatokat is figyelembe vevő áramlásmodell kifejlesztése.

A modelles kivizsgálás kimutatta, hogy a tó vizébe a part mentén bejuttatott oldott vagy lebegő anyagok a tavakra jellemző cirkuláció-párok konfigurációja révén elsődlegesen a part közelében haladnak előre. Leghatékonyabban advekcio útján, nagyméretű cirkulációk révén terjednek. A diffúzió jelentősége abban van, hogy a szállított anyagokat képes egyik zárt cirkulációból a másikba juttatni.

Kulcsszavak: *Palicsi-tó, szanálás, áramlásmodell, létfenntartó áramlatok, advekcio.*

A VAJDASÁGI TISZA-TÉR VÍZKÉSZLETE

■
Putarich Ivánszky Veronika
 nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidék

A Tisza vízgyűjtője a szélsőséges szárazföldi éghajlat alá esik, ezért a mezőgazdasági termelés szempontjából a vízhozam éves eloszlása nem megfelelő. A legkisebb vízhozam nyáron és a nyár végén jelentkezik, amikor a termeléshez a legtöbb vízre lenne szükség. A fejlődésben lévő mezőgazdaságnak a háromszoros vetéshez, az intenzív öntözéses termeléshez egyre több vízre van szüksége, ezért a vízkészlet gazdaságosabb kihasználására kell törekednünk.

Célunk a Tisza vízkészletének a meghatározása. A hagyományos módszereket a Tisza esetében nem lehet alkalmazni, mivel a folyó vízkészletének domináns része a talajvíz hozzáfolyásból adódik. Másrészt a Tiszának igen sok a mellékfolyója, ezek a mellékfolyók különböző hidrográfiai területről szállítják a vizet, és ezért a vízállás-vízhozam görbék szerkesztésével, a vízkészletre vonatkozóan, nagyon bizonytalan eredményeket kapunk. Megnehezíti még a feladatot, hogy a Tisza nagyrészt szabályozott, gátakkal és tározókkal kiépített. Az emberi beavatkozás eredményeként a rendelkezésre álló mért adatok nem homogének, ezért a számításoknál csak igen rövid adatsorokat szabad felhasználni.

Vizsgáltuk a Tisza vízrendszerét, hogy előrejelzést készítsünk a várható vízhozamot illetően, és hogy a kapott adatsorokból meghatározhassuk a hasznosítható vízkészletet. A gyakorlatban az egyhónapos előrejelzés elegendő a felhasználóknak, hogy felbecsüljék elegendő víz áll-e rendelkezésükre a termelés szükségleteinek a fedezésére, vagy vízhiány várható az elkövetkező időszakban (hónapokban). A tervezőknek is megfelelő támpontot adnak a fejlesztési programok kidolgozásához az egyhónapos előrejelzések.

A Tisza vízhozamának a változásait műszaki beavatkozásokkal szabályozni kell, ehhez viszont az szükséges, hogy ismerjük a vízhozam-idősor periodikus változását. A régi adatok felülvizsgálatával valamint az új adatok egyeztetésével egy egységes adatbank készítése szükséges. Az adatbank meghatározza a döntő hidrológiai paramétereket, majd meghatározzuk a gazdasági paramétereket, vizsgáljuk ezek egymásra hatását, és ennek alapján állítjuk össze az optimalizációs modellt.

A regionális fejlesztési tervek nélkül a korszerű vízkészletet-gazdálkodás nem oldható meg. Ezek a tervek integrált revitalizációs tervek, meghatározzák a vízgazdálkodási érdekeket, ezért egyeztetjük őket a térség minden hasznosítójával. Más szóval integrált, azaz összetett rendszer, amely a tervezéskor a legjobb gazdasági eredményeket biztosítja. Tehát: „az integrált rendezés a térség hasznosítására és védelmére optimalizált”. A vízkészlet hasznosítására vonatkozó fenntartható fejlesztési tervek megvalósítása, a gazdasági indokok mellett, a környezetvédelem és a vízügyi technikai feltételek mellett, csakis teljes revitalizációval gazdaságos.

Kulcsszavak: vízgazdálkodás, a Tisza vízrendszere, vízhozam, hasznosítható vízkészlet, hidrológiai paraméterek, gazdasági paraméterek, optimalizációs modell, revitalizáció.

A TANYÁK FENNTARTHATÓ GAZDÁLKODÁSA

■

Lengyel László¹, Berényi János², Könyves Tibor³, Muhi B. Béla⁴

¹Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Kar, Zentai Konzultációs Központ

²Mezőgazdasági Kutatóintézet, Újvidék

³Belgrádi Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelő Kar, Topolya

⁴Educons Egyetem, Közgazdasági Kar, Újvidék

■

A tanyai gazdálkodás fogalma, értékei, hagyományai és lehetőségei együtt változnak és fejlődnek térségünk agrár-gazdálkodásával. A tanyák kezdettől fogva a környezetközpontú, takarékos és egészséges körülmények megteremtése céljából alakultak ki.

Vajdasági és magyarországi kutatók csoportja egy Magyar–Szerb IPA pályázati forrás támogatásával felmérték azokat a tevékenységeket, amelyeket a mai gazdasági körülmények között érdemes és ésszerű tanyai viszonyok között végezni. Az elvégzett munka eredményét modelltanyákon megrendezett tanyanapokon prezentálták, majd egy közös kiadványban foglalták össze.

A tanyai gazdálkodást három alapvető témakörre osztották. Ez a növénytermesztés, az állattenyésztés és a turisztika. Az alaptémaköröket a gépesítési lehetőségek leírása, a minőségügyi előírások és rendszerek bemutatása valamint a gazdasági elemzés egészítette ki.

A kutatók eredményeiket terepi megfigyelések, fajtakísérletek és bemutatók, technológiai kísérletek és laborelemzések alapján mutatták be.

A munka eredményeként elmondható:

- A tanyai gazdálkodás típusát mindenképpen a közvetlen közelben meglévő talaj- és környezeti adottságok valamint a rendelkezésre álló úthálózat, villanyáram és ivóvíz határozza meg.
- A tanyai gazdálkodás létrejöhet csupán gazdasági megfontolásból (a tanya mint géppark, logisztikai telephely, tárolófelület vagy vendéglátóipari telephely, stb.).
- Az ökológiai szemléletű növénytermesztés és állattenyésztés leghatékonyabban tanyai viszonyok között végezhető, hiszen az ember a kultúrnövényekkel és a tenyésztett állatokkal közeli élettérben él és ismeri azokat, folyamatosan kíséri növekedésüket, fejlődésüket.
- A tanyai élettér a legtöbb embert megnyugtatja. A friss levegő, a szabad tér, a természetes hangok javítják a közérzetet. Jó példák erre a tanyákon megrendezett gyermekfoglalkozások.
- A mai ember számára szükséges higiéniai és kommunikációs feltételek már a legtöbb tanyán megtalálhatóak.
- Néhány vajdasági tanya példamutató kezdeményezése: sajátos, egyedi minőségű termékek előállítása. Ezek sikeressége integrációval, minőségellenőrzéssel fokozható.
- A növénytermesztésben az alternatív növények termesztése az, ami meghálálja az ember közelségét és gondoskodását.
- A környezetközpontú állattenyésztésben az őshonos fajták alkalmazása ajánlott, hiszen azok hatékonyan keresik fel és hasznosítják a természetes tápanyagforrásokat, így egészséges és különleges minőségű végterméket kaphatunk belőlük.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYOK

- A tanyán megvalósítható kombinált gazdálkodás (növénytermesztés, állattenyésztés és turisztikai komponensek egymásra épülése) folyamatos jövedelemforrást és munkát biztosít a család minden tagja számára.

Az eredmények alapján következtetésként levonható, hogy átalakuló agrárgazdaságunkban a dráguló energia, a környezetközpontú gazdálkodás és az egészséges termékelőállítás igényei újra időszerűvé teszik a tanyai gazdálkodást, amely nem csak gazdasági szempontból, de szociális szempontból is ésszerű választás lehet a mezőgazdasággal foglalkozó családok számára.

Kulcsszavak: tanya, farmgazdaság, ökológiai gazdálkodás, organikus gazdálkodás, vidékfejlesztés.

AZ ÖKOLÓGIAI SZEMLÉLETŰ ÁLLATTARTÁS JELENE ÉS JÖVŐJE A VAJDASÁGBAN

■
Könyves Tibor¹, Lengyel László²

¹Belgrádi Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelő Kar, Topolya

²Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Kar, Zentai Konzultációs Központ

■

Az állattenyésztés terén végzett legújabb kutatások egyértelműen igazolják a hagyományos állattartás gazdaságosságát és piaci fölényét. Ezzel egyidejűleg az ökológiai szemléletű állattartást a lassúbb tőkeforgás, a magasabb termelési költségek és a fizetőképes piaci kereslet hiánya jellemzi. De az igazság az, hogy a fenntartható mezőgazdasági termelés, és ezen belül az őshonos állatok tenyésztése, egyedüli megoldást jelent környezetünk hosszú távú megőrzésére. Az effajta szemléletű növénytermesztés és az ezen alapuló állattenyésztés leghatékonyabban tanyasi viszonyok között végezhető. Figyelembe véve az ökoállattartás természeti és gazdálkodási feltételeit, Vajdaság több szempontból is előnyös helyzetben van. Tartományunk eltérő tájegységei különböző lehetőségeket rejtenek magukban, melyek kihasználása az adott régióban élők feladata. Szerémség lankáin, a Tarcal hegyvonulat (Fruška gora) erre alkalmas, szélmentes zugaiban ökokecsketartás és -tejfeldolgozás jelenthet megélhetést a vállalkozó szellemű családok számára. E termelési folyamat, megfelelő marketing segítségével, különböző vásárlói igényeket kielégítő készterméket tud a fogyasztók számára biztosítani, gondolunk itt különböző kecskesajt- és gomolyakészítményekre. Lévén, hogy a kecske igénytelen állat, sikeresen hasznosítani tudja az erdős, bozótos területeket, és kiegészítő takarmányozással gazdaságos tejtermelést tudunk elérni. Megfelelő tejfeldolgozási technológia alkalmazásával kifejezésre jut a kecsketej magas biológiai értéke is. Másrészt a Száva folyó északi, hordalékos árterületei kiváló lehetőséget nyújtanak az őshonos mangalicatartásnak. Nyáron a vízparti cserjésben, télen pedig a védettebb erdős részekben tarthatóak. A mangalicából megfelelően előállított füstölt késztermék, mint pl. a kolbász, sonka és szalonna keresett élelmiszer határainkon innen és túl. A bánági, gyógynövényben gazdag legelőkön, az őshonos fajtákon alapuló legeltetési juh- és szarvasmarhatartás jelenthet biztos jövedelemforrást akkor, ha a gazdaságok félkész vagy végterméket tudnak a piacra termelni. A bácskai régióban a biogazdálkodású, őshonos fajtákon alapuló háztáji sertés- és baromfivédelem képezheti alapját egy jobb minőségű táplálkozásnak.

Mindent egybevetve, az ökológiai állattartás célja természetesen nem az ötven vagy esetleg több száz évvel ezelőtti termelési és tartási rendszerekhez való visszatérés, hiszen ez felelőtlen lenne. Sokkal inkább arról van szó, hogy a hagyományos módszereket mai tudásunknak megfelelően, korszerűen alkalmazzuk.

Kulcsszavak: állattenyésztés, ökoállattartás, fenntartható mezőgazdasági termelés, Vajdaság, őshonos állatfajok, tanya, kecske, juh, mangalica, szarvasmarha.

A TURIZMUS MINT ALTERNATÍV JÖVEDELEMSZERZÉSI LEHETŐSÉG VAJDASÁG TANYAVILÁGÁBAN

■
Muhi B. Béla

Educons Egyetem, Közgazdasági Kar, Újvidék

■

Vitathatatlan tény, hogy a turizmus mára a világgazdaság egyik legjelentősebb ágazata, mely nagymértékben járul hozzá országok, régiók gazdaságához. A turizmus az egyik legjelentősebb és leggyorsabban fejlődő ágazata napjaink világgazdaságának. Az 1950-es évektől folyamatos növekedésének lehetünk szemtanúi néhány rövidebb-hosszabb politikai, gazdasági recessziós időszakról eltekintve. Emiatt a turizmus fejlesztésének ma már mindenhol nagy figyelmet szentelnek, hiszen a tömeges turistamozgásoknak számos kedvező gazdasági, politikai és társadalmi hatása van.

Az idegenforgalom Vajdaság gazdaságpolitikájának egyik kitörési pontja, mely jelentősen járulhat hozzá a térség fejlődéséhez és a foglalkoztatás javulásához. A tartomány idegenforgalmi kínálatának alapját a terület természeti és kulturális kincsei képezik, amelyek elegendő attraktivitást tartogatnak ahhoz, hogy térségünkbe vendégeket csalogassanak. Sokak szerint a falusi, illetve tanyasi turizmus terén rejlenek a legnagyobb lehetőségek a régióban.

A falusi és tanyasi turizmus fogalma ma sokkal szélesebben értelmezhető, mint korábban, és a vidékfejlesztés egyik legfontosabb elemének tekinthető, hiszen alapvető célja a vidéki lakosság – ezen belül elsősorban az agrártermelők – kiegészítő jövedelemhez juttatása, ezáltal megélhetési gondjaik mérséklése, az életszínvonal növelése, s nem utolsósorban a helyben tartás, az elvándorlás megakadályozása.

Kulcsszavak: Vajdaság, falusi és tanyasi turizmus, vidékfejlesztés.

A NEM STABILIZÁLT VÍZMOLEKULÁK ÉS A HIDROFÓB TULAJDONSÁG

■
Pósa Mihály

Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Gyógyszerészeti Kar, Fizikai-kémia Kutatócsoport, Újvidék

■

Bármilyen molekuláris objektum vizes fázisba kerülésekor az eredeti vízmolekulák alkotta szerkezet megváltozik (a H-kötések felbomlása). Az objektumok körül kialakuló hidratációs rétegben a vízmolekulák rotációs és translációs entrópiája csökken. Ha a megfigyelt molekuláris objektum amfifil, akkor az objektum hidrophil oldalán a hidratációs rétegben vízmolekulák szekundáris kémiai kötésekkel stabilizálódnak (H-kötés, London-féle diszperziós kötés, stb.) – stabilizált vízmolekulák (SVM). Ez a stabilizációtöbblet entalpiát jelent, ami hő formájában megnöveli a környezet entrópiáját, így ezekre a SVM-ra a szabad entalpiaváltozás negatív. Az objektum hidrofób felőli hidratációs rétegben vízmolekuláknak nincs módjukban stabilizálódnak – nem stabilizált vízmolekulák (NSVM)¹ –, így ezekre a molekulákra a szabad entalpiaváltozás pozitív. Mivel az amfifil molekulák hidrofób felülete nagyobb, mint a hidrophil felületük, a hidratációs rétegnek mint egységnek a kialakulása az entrópia szempontjából nem kedvezményezett. Az amfifil molekuláris objektum és a vízmolekulák rendszere akkor stabilizálódik, ha a NSVM-ák a hidratációs rétegből visszakerülnek az oldat térfogatába. Az úgynevezett deszolvatizált objektumok pedig olyan térbeli elrendeződést keresnek, ahol a hidrofób felületük elkerüli a vízmolekulákkal való érintkezést. A NSVM-ák számának n_{NSVM} a jelentősége igazolható, ha vizsgáljuk az oldat ionerősségének – a só molalitásának $\Phi \sum m_i$ növekedését a deszolvatáció egyensúlyi állandójára $K_{desolvat.}$:

$$\frac{d \ln K_{desolvat.}}{d(\Phi \sum m_i)} = tg \alpha = n_{NSVM} M_V \quad (1)^2.$$

A fenti képlet (1) szerint minél nagyobb a NSVM száma, annál nagyobb a molekuláris, amfifil objektum deszolvatációra való hajlama, ami az objektumok önszerveződéséhez vezet. Az (1) képlet is igazolja a különféle szeretlen sók jelenlétének a fontosságát az ősoceánokban. Ezek elősegítették az amfifil molekuláris objektumok önszerveződését – az élet kialakulását.

Kulcsszavak: stabilizált vízmolekulák, nem stabilizált vízmolekulák, hidrofób tulajdonság, szeretlen sók.

-
- 1 Pósa, M. QSPR study of the effect of steroidal hydroxy and oxo substituents on the critical micellar concentrations of bile acids. *Steroids*, 2011, 76(1-2), 85–93.
  - 2 Pósa, M.; Pilipović, A.; Lalić, M. The influence of NaCl on hydrophobicity of selected, pharmacologically active bile acids expressed with chromatographic retention index and critical micellar concentration. *Colloids Surf. Biointerf.*, 2010, 81, 336–343.

A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA LEHETŐSÉGE A NAGYBECSKEREKI MŰSZAKI SZAKFŐISKOLÁN

■
Bozsó József, Rajić Aleksandar

Műszaki Szakfőiskola, Nagybecskerek

■

1960-ban alakult meg Nagybecskereken a Műszaki Szakfőiskola. Napjainkig több mint hétezer mérnök szerzett oklevelet ebben a felsőoktatási intézményben. 2007-ben a bolognai oktatási rendszerhez igazodva a következő szakirányokkal akkreditálták: gépgyártás és számítógépes technológiák, folyamatgépészet és mezőgazdasági gépészet, technológia (élelmiszermérnök, vegyészmérnök, környezetvédelmi mérnök és textilmérnök), mérnöki menedzsment. 2008-ban a szakfőiskola gépészeti és technológiai specializációs (szakirányi) programot akkreditáltatott.

Az egységes európai felsőoktatási térséghez való csatlakozás és a tudományos kutatómunkához szükséges képességek fejlesztése érdekében az utóbbi években több EU- projektet valósított meg a főiskola.

A tudományos kutatómunka lehetőségére elsősorban főiskolánk szakember-potenciálja utal: 16 doktori fokozattal rendelkező alkalmazott, 19 magiszter/maszter és 4 speciálisan képzett munkatárs. További adottság az iskolán belül működő 40 laboratórium, melyeket nemrégiben sikerült ellátni néhány korszerű géppel, felszereléssel, számítógépes programmal (szoftverrel). Pl. a technológiák terén széleskörűen alkalmazható, számítógéppel vezérelt biokémiai reaktor (fermentor) – BIOSTAT Sartorius, digitális kamerával ellátott fáziskontrasztusos mikroszkóp, továbbá a gépészetben fontos, hegesztési folyamatok szimulátora – C-S Wave, CNC marógép – EMCO Concept Mill 55, és CAD/CAM softwarek – SolidWorks és SolidCAM.

A technológia terén a tudományos távlatokat elsősorban a mikrobiológiai folyamatok (bioetanolgyártás) tanulmányozásában látjuk. Ugyanakkor célunk egy regionális génbank alapítása az iskolán belül, amely a körzetben működő fermentációs iparnak tudna biztosítani megfelelő starterkultúrákat (főleg endemikus mikroorganizmusokat). Csatlakozhatna a hasonló intézmények nemzetközi hálózatához.

A gépészet terén főleg a hegesztéstechnológia, illetve CAD/CAM/CAE technológiák fejlesztésében látjuk lehetőségeinket.

A Szerbiai Felsőoktatási Törvény nem teszi lehetővé a tudományos kutatómunkának mint tevékenységnek a bejegyzését a szakfőiskolák számára. Ezért számunkra közvetlenül hozzáférhetetlenek a Tudományügyi Minisztérium projektjei. Hisszük, hogy a már említett EU-projekteken szerzett tapasztalataink és egyéb feltüntetett adottságaink arra érdemes partnerrként tudnak ajánlani bennünket mindazoknak, akik az említett szakterületeken folytatnak tudományos kutatómunkát.

Kulcsszavak: tudományos kutatómunka, műszaki szakfőiskola, Nagybecskerek, szakemberek, géppark, projektek.

AZ EU-S TÁMOGATÁSOK HATÁSA VAJDASÁG REGIONÁLIS- ÉS VIDÉKFEJLŐDÉSÉRE

■
Nagy Imre

Újvidéki Egyetem, MTA Közgazdaságtudományi és Regionális Kutatóintézet, Pécs

■

Jelen előadás megkísérli felvázolni az eddig Vajdaságban elérhető EU-s támogatások területi sajátosságait, valamint kísérletet tesz a vonatkozó támogatások terület- és vidékfejlesztésre gyakorolt hatásának értékelésére. A tanulmányban vizsgált kérdéseket a korábbi EU-s tervidőszak (2004-2006) Interreg IIIA, valamint az újabb tervidőszak (2007–2013 IPA) megvalósult támogatásai alapján kíséreltük megválaszolni. Ezek a támogatások gyakorlatilag a Magyarország és Románia (újabban Horvátország) külső határaival szomszédos államok számára folyósított támogatások, amelyek az Interreg IIIA keretében még határ menti kohéziót támogatnak, az IPA keretében pedig már a felzárkózás elemeit (5 pillér) is tartalmazzák. Elemzésünkben ezeknek a szomszédosági és felzárkózási programoknak a támogatásait, azok ágazati eloszlását és a támogatások által kifejtett regionális és vidékfejlesztési hatásokat elemeztük (a támogatások iránti fogadókészséget, a támogatások során elért előnyök, eredmények fenntarthatóságát, a támogatások által generált pozitív fejlesztési eredményeket Vajdaság vonatkozásában, a támogatások hatását a fejlettségbeli különbségek oldására).

Kulcsszavak: vidékfejlesztés, régiófejlesztés, területfejlesztés, EU-s támogatások, Vajdaság.

A REZÜMÉK SZERZŐI ÉS INTÉZMÉNYEIK

- Badis Róbert** Identitás Kisebbségkutató Műhely, Zenta
- Barak Ottó** Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar, Élettani Intézet
- Bence Erika** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Benyhe Sándor** Szegedi Biológiai Kutatóközpont, Biokémiai Intézet, Szeged
- Bilicki Mónika** SZTE, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,
Alkalmazott Társadalomtudományi Tanszék
- Bozsó József** Műszaki Szakfőiskola, Nagybecskerek
- Budinski Ljubomir** Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Vízügyi Tanszék, Szabadka
- Czékus Géza** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
- Csányi Erzsébet** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Ćalić Jelena** Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia,
Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád
- Danyi Magdolna** nyugalmazott egyetemi tanár, Palics
- Fábián Gyula** Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Vízügyi Tanszék, Szabadka
- Gaudényi Tivadar** Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia,
Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád
- Grabovac Beáta** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka,
BME, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék,
Pszichológia Doktori Iskola
- Horváth Futó Hargita** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Hódi Sándor** Széchenyi István Stratégiakutató Társaság, Ada
- Hózsa Éva** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Huszár Elvira** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
- Ispánovics Csapó Julianna** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Kocsis Károly** MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, Budapest
- Kovács Rácz Eleonóra** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Könyves Tibor** Belgrádi Megatrend Tudományegyetem, Bioélelmiszer-termelő Kar,
Topolya
- Lendák Imre** Újvidéki Egyetem, Műszaki Kar

A R E Z Ü M É K S Z E R Z Ő I É S I N T É Z M É N Y E I K

- Lengyel László** Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Kar,
Zentai Konzultációs Központ
- Major Gyöngyi** Educons Egyetem, Sport és Turizmus Kar, Újvidék
- Major Lenke** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
- Máté Emese** Felsőfokú Szakirányú Óvóképző és Edző Szak, Szabadka
- Milivojević Milovan** Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia,
Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád
- Milošević V. Marko** Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia,
Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád
- Molnár Csikós László** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Muhi B. Béla** Educons Egyetem, Közgazdasági Kar, Újvidék
- Nagy Imre** Újvidéki Egyetem, Természettudományi Kar
- Novák Anikó** SZTE, BTK, Irodalomtudományi Doktori Iskola,
Modern Magyar Irodalom Alprogram
- Papp Árpád** Városi Múzeum, Szabadka
- Pauk János** Gabonakutató Nonprofit Kft, Szeged
- Pásztor Kicsi Mária** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Péics Hajnalka** Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Szabadka
- Pósa Mihály** Újvidéki Egyetem, Orvostudományi Kar
- Putarich Ivánszky Veronika** nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidék
- Raffai Judit** Városi Múzeum, Szabadka
- Rajić Aleksandar** Műszaki Szakfőiskola, Nagybecskerek
- Rajšli Ilona** Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
- Rožnjik Andrea** Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Szabadka
- Rudas Imre** Óbudai Egyetem, Budapest
- Samu János Vilmos** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
PTE, Irodalomtudományi Doktori Iskola
- Sefcsich György** nyugalmazott címzetes műegyetemi tanár, Szabadka
- Štrbac Dragoljub** Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia,
Cvijić Jovan Földrajzi Intézet, Belgrád
- Szerda Zsófia** PTE, Irodalomtudományi Doktori Iskola
- Szlávity Ágnes** Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka
- Takács Márta** Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
- Tóthné Glemba Klára** VAT, Oktatásügyi, Közigazgatási és Nemzeti Közösségi Titkárság, Újvidék

A R E Z Ü M É K S Z E R Z Ő I É S I N T É Z M É N Y E I K

- Tóthné Laufer Edit** Óbudai Egyetem, Alkalmazott Informatikai Doktori Iskola
Törteli Telek Márta Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola, Magyarkanizsa–Martonos
Utasi Anikó Óvóképző Szakfőiskola, Újvidék
Utasi Csilla Újvidéki Egyetem, BTK, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Vincze István Belgrádi Csillagvizsgáló, Belgrád
Vukov Raffai Éva Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

TARTALOM

PROGRAM	5
HUMÁN TUDOMÁNYOK ÉS MŰVÉSZETEK	
■ Rajslí Ilona NYELVI KONTAKTUSOK A HELYNÉVADÁSBAN (Egy helynévtár feldolgozásának lehetőségei)	11
■ Molnár Csikós László AZ ANALÓGIA SZEREPE A SZINKRON NYELVI JELENSÉGEKBEN	12
■ Pásztor Kicsi Mária A SPONTÁN BESZÉDTŐL AZ INTERNETES NYELVHASZNÁLATIG	13
■ Kovács Rác Eleonóra KISEBBSÉGI NYELVJÁRÁSI ATTITŰD ÉS IDENTITÁSTUDAT	14
■ Vukov Raffai Éva HOGYAN BESZÉLNEK A GYEREKEK VAJDASÁGBAN, MIÉRT, ÉS MIT TEGYÜNK?	15
■ Törteli Telek Márta NYELVI VÁLTOZÓK A VAJDASÁGI MAGYAR NYELVI PRODUKCIÓBAN ÉS PERCEPCIÓBAN	16
■ Bence Erika A VÁR BE- ÉS VISSZAVÉTELE (A történelmi múlt elbeszélésének stratégiái)	17
■ Horváth Futó Hargita GION NÁNDOR MOTÍVUMVILÁGA ÉS A MOTÍVUMOK VISSZAVEZETÉSE	18
■ Hózsá Éva KOSZTOLÁNYI-KÖZEGBEN (Kosztolányi-recepciók között)	19
■ Utasi Csilla A PRÉDIKÁTORI HIVATÁSTUDAT HELTAI GÁSPÁR SZÁZ FABULÁJÁBAN	20
■ Csányi Erzsébet MANZÁRD-NYELV DANILO KIŠ MANZÁRDJÁBAN	21
■ Novák Anikó VALÓS ÉS IMAGINÁRIUS KOLLEKCIÓK POÉTIKÁJA (Tolnai Ottó imaginárius múzeuma)	22
■ Szerda Zsófia TEST ÉS MOZDULAT	23
■ Utasi Anikó „AZ ÚGY VOLT...” (Janikovszky Éva gyermekmonológjairól)	24
■ Samu János Vilmos A HANG TESTE / A TEST HANGJA	25
■ Danyi Magdolna TUDOMÁNY, MÓDSZER, ARGUMENTÁCIÓ	26

T A R T A L O M

TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK

- **Papp Árpád**
QUO VADIS, VAJDASÁGI NÉPRAJZ? 28
- **Raffai Judit**
MIT TUDUNK TÖRTÉNETEINKRŐL?
(A történetmondás jellemzői a vajdasági folklorisztikai kutatások tükrében) 29
- **Hódi Sándor**
TUDÁSVAGYON – TUDOMÁNYPOLITIKA
(Szempontok egy nemzeti tudásstratégia kidolgozásához) 30
- **Grabovac Beáta**
A VONZÁS TÖRVÉNYEI (Szerelmi attitűdök a vajdasági fiatalok körében) 31
- **Ispánovics Csapó Julianna**
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK A JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRODALOM
BIBLIOGRÁFIAI FÜZETEIBEN (1990–2000)..... 32
- **Huszár Elvira**
A KODÁLY-MÓDSZER HITOKTATÁSON BELÜLI ALKALMAZÁSÁNAK
EGY LEHETŐSÉGE 33
- **Szlávitv Ágnes**
A KARRIERLEHETŐSÉGEK HATÁSA A DOLGOZÓK ELÉGEDETTSÉGÉRE..... 34
- **Tóthné Glemba Klára**
A BÁNÁTI FIATALOK HELYZET- ÉS JÖVŐKÉPE AZ EZREDFORDULÓ UTÁN 35
- **Major Gyöngyi**
A JÖVŐTEREMTÉS FELELŐSSÉGE..... 36
- **Badis Róbert**
VEGYES HÁZASSÁGOK A VAJDASÁGI MAGYAR NÉPESSÉG KÖRÉBEN
A 21. SZÁZAD ELEJÉN..... 37
- **Bilicki Mónika**
A MULTIKULTURÁLIS SZEMLELETMÓDÚ NEVELÉS LEHETSÉGES OPCIOI
ÉS FEJLESZTÉSI IRÁNYVONALAI VAJDASÁGBAN..... 38
- **Péics Hajnalka, Rožnjik Andrea**
A VIZSGA ELŐTTI KÖTELEZETTSÉGEK RENDSZERÉNEK
BEVEZETÉSE MATEMATIKÁBÓL A SZABADKAI ÉPÍTŐMÉRNÖKI KARON
DOKIMOLÓGIAI SZEMPONTBÓL..... 39
- **Major Lenke**
A KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM HATÁSAINAK ATTITŰDVIZSGÁLATA
ALSÓ TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN..... 40
- **Máté Emese**
EGY-SÉG TUDATUNK..... 41

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYOK

- **Vincze István**
SPEKTROFOTOMETRIAI MÓDSZEREK A FEDÉSI KETTŐSCSILLAGOK KUTATÁSÁBAN 43

T A R T A L O M

■ Sefcsich György ADALÉKOK A GLOBÁLIS FELMELEGEDÉS NÉHÁNY ELVI KÉRDÉSÉHEZ	44
■ Takács Márta, Tóthné Laufer Edit A LÁGY SZÁMÍTÁSI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA KOCKÁZATKEZELŐ MODELLEKBEN	45
■ Lendák Imre SMART GRID ÉS GRÁFELMÉLET	46
■ Barak Ottó A SZÍVFREKVENCIA VÁLTOZÉKONYSÁGA A SPORTOLÓK KÖRÉBEN	47
■ Czékus Géza A FÜLKAGYLÓ MORFOLÓGIAI ÉS KVANTITATÍV TULAJDONSÁGAI KÉT SZABADKAI MINTÁBAN	48
■ Gaudényi Tivadar, Čalić Jelena, Milošević V. Marko, Štrbac Dragoljub, Milivojević Milovan A PANNON-ALFÖLD SZERBIAI RÉSZÉNEK DEFINIÁLÁSA	49
■ Fábián Gyula, Budinski Ljubomir A PALICSI-TÓ LÉTFENNTARTÓ ÁRAMLATAI	50
■ Putarich Ivánszky Veronika A VAJDASÁGI TISZA-TÉR VÍZKÉSZLETE	51
■ Lengyel László, Berényi János, Könyves Tibor, Muhi B. Béla A TANYÁK FENNTARTHATÓ GAZDÁLKODÁSA	52
■ Könyves Tibor, Lengyel László AZ ÖKOLÓGIAI SZEMLELETŰ ÁLLATTARTÁS JELENE ÉS JÖVŐJE A VAJDASÁGBAN	54
■ Muhi B. Béla A TURIZMUS MINT ALTERNATÍV JÖVEDELEMSZERZÉSI LEHETŐSÉG VAJDASÁG TANYAVILÁGÁBAN	55
■ Pósa Mihály A NEM STABILIZÁLT VÍZMOLEKULÁK ÉS A HIDROFÓB TULAJDONSÁG	56
■ Bozsó József, Rajić Aleksandar A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA LEHETŐSÉGE A NAGYBECSKEREKI MŰSZAKI SZAKFŐISKOLÁN	57
■ Nagy Imre AZ EU-S TÁMOGATÁSOK HATÁSA VAJDASÁG REGIONÁLIS ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSÉRE	58
AZ ELŐADÁSOK SZERZŐI ÉS INTÉZMÉNYEIK	59

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

3(048.3)
5/6(048.3)
811.511.141(048.3)
821.511.141.09(048.3)

VAJDASÁGI Magyar Tudóstalálkozó (2012 ; Szabadka)

Rezümékötet / Vajdasági Magyar Tudóstalálkozó 2012, Szabadka, 2012. április 21. ; szerkesztette Ispánovics Csapó Julianna ; [szervezők Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács, Újvidék [és] MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, Budapest]. – Újvidék : A Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács, 2012. – 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst ; 12 cm

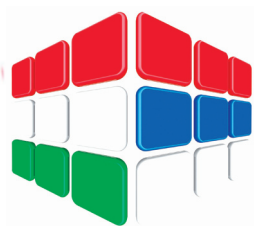
Tiraž 100.

ISBN 978-86-89095-00-5

1. Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék)
2. Magyar Tudományos Akadémia (Budapest).
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

a) Друштвене науке – Апстракти b) Природне науке
– Апстракти c) Мађарски језик – Апстракти
d) Мађарска књижевност – Апстракти

COBISS.SR-ID 270879751

Vajdasági Magyar
Akadémiai Tanács
Újvidék

Magyar Tudományosság
Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest

VAJDASÁGI MAGYAR TUDÓSTALÁLKOZÓ 2012

Szabadka, 2012. április 21.